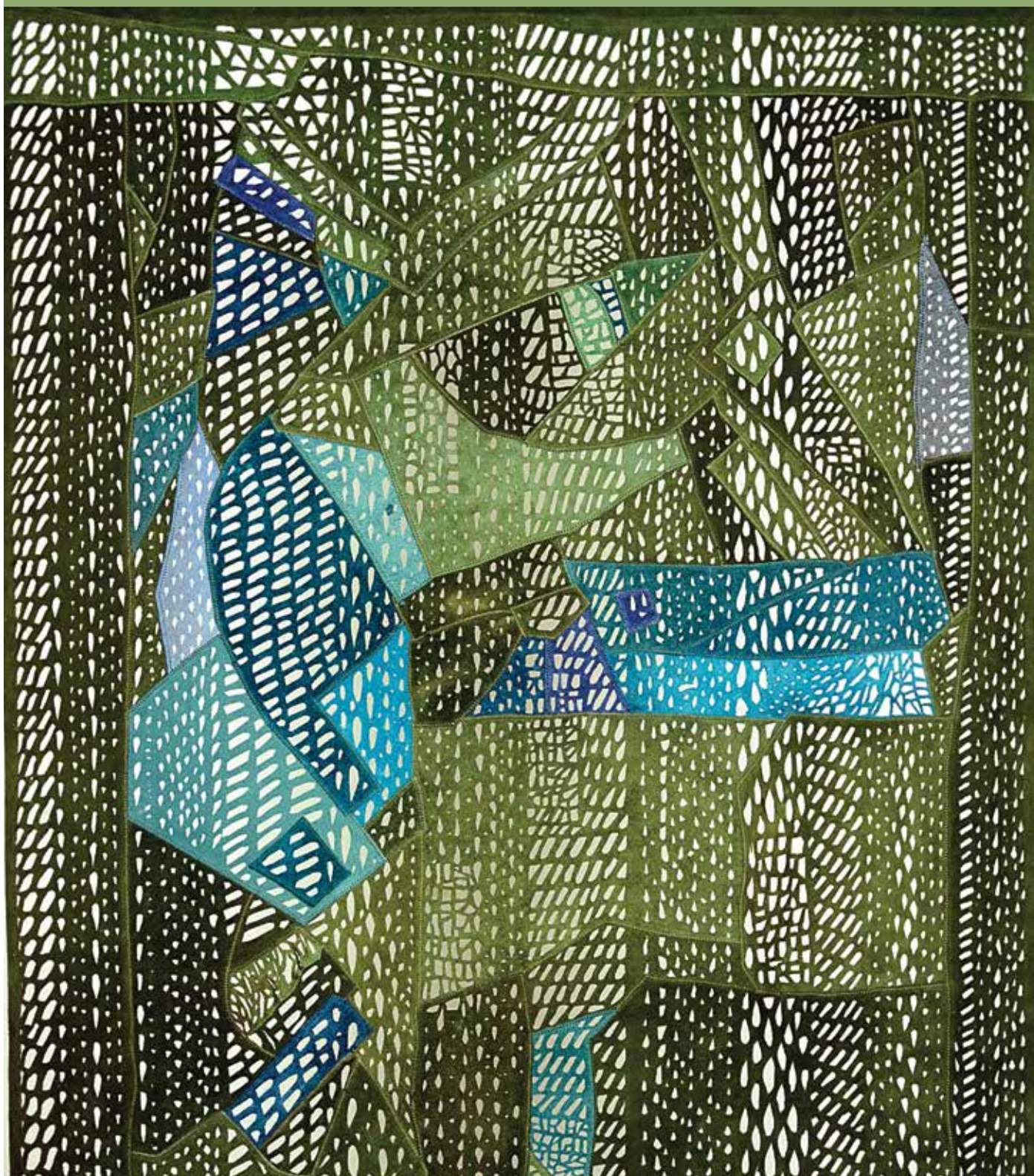

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2023/2

PATTANTYÚS Gergely: Kezek barlangja | Gergely PATTANTYÚS: Cave of hands | 2022, hutakész fújtt üveg, mészkő, magasság: 34 cm, talapzat: 4,5x19x19 cm
Fotó: Gáspár Gábor (*Cikkünk a 2. oldalon*)

TARTALOM

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- 2 **Anyagkísérletek és egyedülálló formák**
Kortárs nemzetközi üvegművészeti kiállítás Veszprémben
(*Dohnál Szonja*)
- 8 **Az anyagban rejlő üzenetek**
Katona Szabó Erzsébet textilművész bőrkollázsai
(*Hidasi Zsófia*)
- 13 **Ragyogás**
A MAOE Iparművészeti Tagozatának kiállítása
a MANK Galériában (*D. Udvary Ildikó*)
- 19 **Egy vándor festő meséi**
Grela Alexandra illusztrációi (*Révész Emese*)
- 25 **Kísérletezz!**
avagy Velem hívószava (*Cebula Anna*)
- 32 **Az elhivatottság mozaikjai**
Fekete György zalaegerszegi állandó kiállításáról
(*Kostyál László*)
-
- IN MEMORIAM
- 37 **A szomorú, fájdalmas szemlélődés művei**
Búcsú Kungl György (1955–2023)
keramikus-szobrászművéstől (*Wehner Tibor*)
-
- ÉRTÉKÖRZÉS
- 43 **A szombathelyi Lakástextil Vállalat és a Mill'Art Stúdió II.**
A Latex fénykorát követő „kft.-korszak” (*Molnár Eszter*)
-
- TÁRGYKÖZELBEN
- 50 **A vonal teste, az anyag lelke**
Egy grafikus és egy porcelántervező közös alkotásáról
(*Novák Piroska*)
-
- 54 **Hírek**

CONTENTS

EXHIBITIONS – WORKSHOPS

- 2 **Material Experiments and Unique Forms**
International exhibition of contemporary glass art
in Veszprém (*Szonja Dohnál*)
- 8 **Messages Hidden in the Matter**
Leather collages of textile artist Erzsébet Katona Szabó
(*Zsófia Hidasi*)
- 13 **Radiance**
A show of the Design section of the Association
of Hungarian Artists in MANK Gallery (*Ildikó D. Udvary*)
- 19 **Tales of a Wandering Painter**
Alexandra Grela's illustrations (*Emese Révész*)
- 25 **Experiment!**
or the catchwork of Velem (*Anna Cebula*)
- 32 **Mosaics of the Vocation**
About György Fekete's permanent exhibition
in Zalaegerszeg (*László Kostyál*)
-
- IN MEMORIAM
- 37 **Works of Melancholy, Painful Contemplation**
Farewell to ceramist-sculptor György Kungl (1955–2023)
(*Tibor Wehner*)
-
- SAFEGUARDING VALUES
- 43 **The Home Textiles Company of Szombathely
and the Mill'Art Studio II**
The 'Ltd. period' after the heyday of Latex (*Eszter Molnár*)
-
- CLOSE-UP
- 50 **The Body of the Line, the Soul of the Matter**
About the joint work of a graphic artist
and a porcelain designer (*Piroska Novák*)
-
- 54 **News**

A CÍMLAPON | ON THE FRONT COVER:

KATONA SZABÓ Erzsébet: Kert esőben (részlet)
Erzsébet KATONA SZABÓ: Garden in rain (detail)
2002–2003, sertésvelúr, egyéni technika, a teljes méret: 80x63 cm
Fotó: Neumann Ildikó (*Cikkünk a 8. oldalon*)

A HÁTSÓ BORÍTÓN | ON THE BACK COVER:

KUNGL György: Camino – Santiago de Compostela
György KUNGL: Camino – Santiago de Compostela
2022, mázas porcelán, 39x27x13 cm
Fotó: Sulyok Miklós (*Cikkünk a 37. oldalon*)

Anyagkísérletek és egyedülálló formák

KORTÁRS NEMZETKÖZI ÜVEGMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS VESZPRÉMBEN

A Művészetek Háza Veszprém kortárs művészeti központ 2022-től még változatosabbá tette kiállítási palettáját: megjelent a design, az iparművészet mint új tematika. Az elmúlt év elején egy kortárs ékszer- és textilművészeti tárlattal (*Érintkezések/Contacts*) indítottuk el új kínálatunkat, majd folytatódott a Múzeumok Éjszakáján

megnyílt *Négy-szög* című csoportos kiállítással, mely az optikai illúzió témakörét az üvegművészet és a festészet szemszögéből vizsgálta. Végül az év második felében a *Konstellációk* című kortárs kerámiaművészeti tárlatunkon hat kiváló keramikusművész autonóm és funkcionális tárgyait láthatta a közönség.

George William BELL: Petri Dishes | 2021, fújt üveg, egyenként 2,5 x ø 12,5 cm
Fotó: Gáspár Gábor

Veszprém és a régió életében 2023 figyelemre méltó év, Európa Kulturális Fővárosaként (EKF) fontosnak tartjuk a helyi hagyományok és értékek, valamint a nemzetközi tendenciák bemutatását egyaránt. Egy ilyen jelentős évben nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a komoly és meghatározó értéket, amit az üveg kulturális, történeti és művészeti szempontból képvisel. Olyan exkluzív kiállítással szeretnénk volna megünnepelni a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa év megnyitását, melynek keretében külföldi és hazai üvegművészek együtt mutatkoznak be Veszprémben. A január 19-én megnyílt tárlatunk a *Glass Focus* címet kapta, hiszen az EKF által is fontosnak tartott nemzetközi kulturális és művészeti hálónak a fókuszában ebben az évben is megtalálható az üveg, az üvegművészet.

A kiállítás megnyitására Erik Vilstrup Lorentzen, a Dán Királyság magyarországi nagykövetét kértük fel, mert a kurátori koncepció fontos eleme volt a dániai kapcsolódás. A tárlaton bemutatkozó négy üvegművész (George William Bell, Alexander Kirkeby, Pattantyús Gergely, Telegdi Balázs) közül hárman (George William

Bell, Alexander Kirkeby és Telegdi Balázs) a Dán Királyi Akadémia design tanszékén folytatták tanulmányaikat.

A Dán Királyi Akadémia nagy múlttal rendelkező intézményének design tanszéke, azon belül is az üveg és kerámia szak Bornholm szigetén, Nexø városában található. A Balti-tengeren található sziget az iparművészet, az Arts and Crafts központja, Észak Caprijának, Észak Mallorcájának is szokták nevezni elbűvölő szépsége miatt. Természeti tájainak változatossága, történelmi öröksége, kisvárosai inspirációt nyújtanak az itt élő művészek és az itt tanuló diákok számára. A képzéshez kiváló körülményeket biztosítanak üvegfúvó műhelyekkel, valamint a legmodernebb gyártási technológiák és módszerek megismertetését ötvözik a fenntarthatósággal, környezetvédelemmel. Az egyetem oktatói a világ minden tájáról érkeznek, ezzel is segítve a sokszínű gondolkodásmódot. A szigeten a kézművesség szorosan összefonódik az életmóddal, léptenyomon galériákkal, kisebb múzeumokkal, üveg- és kerámiastúdiókkal találkozhatunk. Ahogy Charlotte Jul szerkesztő, kurátor írta, Bornholm „egy sziget, melynek a DNS-ében kézművesség van”.¹

PATTANTYÚS Gergely: Vizuális horizont | Gergely PATTANTYÚS: Visual horizon | 2022, hutakész fújt üveg, magasság balról jobbra: 22, 19, 23, 21, 19 cm
Fotó: Gáspár Gábor

Alexander KIRKEBY: Pohár | Alexander KIRKEBY: Tumbler
2022, fújt üveg, magasság: 12,5 cm
Fotó: Gáspár Gábor

A kiállítás anyagának nagy részét Nexøból szállítottuk Veszprémbe 2022 decemberében; a művészek ugyanis bornholmi műhelyekben készítették el tárgyaikat. A tárlat különlegessége, hogy mind a négy művész összes kiállított alkotása üvegfújással készült. Mindannyian az üvegművészet hagyományaira építenek, de ugyanakkor kutatják az újat, kísérletező attitűd jellemzi a munkásságukat.

George William Bell jelenleg Kaliforniában él, tanulmányait az Egyesült Királyságban és Dániában folytatta. A világ számos országában volt már kiállítása Japántól Olaszországon át Svédorszáig, így különösen nagy öröm számunkra, hogy alkotásait Magyarországon, Veszprémben is bemutatathatjuk. A kiállításon látható egy különleges sorozata, mely az *Abstract Form Studies in Gold/Bronze I–IV* címet viseli, és négy olyan tárgyat foglal magában, melyeket lényegében a létrehozásuk folyamata köt össze, egy olyan eljárás, amely egyedi formázási technikát jelent. Ennek köszönhetően megvalósulhat az absztrakt formák sorozatban történő gyártása. A négy tárgyból három foncsorozva van belülről, ezáltal speciális arany- és bronzfényben tündökölnék a szobrok, visszatükrözve a környezet fényeit, formáit. „Az Abstract Form Studies in Gold/Bronze sorozat sok szempontból kísérlet arra, hogy megtaláljam az üveg kortárs üzenetét.

Alexander KIRKEBY: Asztalközép | Alexander KIRKEBY: Table centrepiece
2022, fújt üveg, magasság: 25 cm
Fotó: Gáspár Gábor

Készítőként rajongok ezért az anyagért, és annak érdekében, hogy mesterségem továbbra is jelentős szerepet töltsön be az anyagi kultúrában, kötelességemnek érzem, hogy az innovációt a hagyományos készítési gyakorlatok összefüggésében mutassam be. Véleményem szerint a holnap tárgyait az fogja meghatározni, hogy mennyiben lesznek képesek az anyagukat a találékonysággal, az átalakíthatósággal, a fenntarthatósággal és a kísérletezéssel összhangba hozni”²² – mondta el George William Bell.

TELEGDI Balázs: A Wrapped Forms I–XV. sorozat egyik darabja
Balázs TELEGDI: A piece from the Wrapped Forms I–XV series
2022, fújt üveg, magasság: 61 cm, talapzat: 5x19x19 cm
Fotó: Gáspár Gábor

Petri Dishes című, 12 darabból álló másik sorozata a mikroorganizmusok, a mikroszkopikus világ titokzatos szín- és formavilágát idézi 12 különálló, fújt Petri-csészében megjelenítve.

Alexander Kirkeby dán üvegművész 2022-ben elnyerte a Creative of the Year címet, mely a Dániában megrendezésre kerülő *3 Days of Design* elnevezésű esemény legrangosabb elismerése. Különböző nemzetközi vásárokon (például Milánóban, Nápolyban) való rendkívül sikeres részvételét követően saját stúdiót nyitott Århusban, abban

a dániai városban, mely 2017-ben az Európa Kulturális Fővárosa címet viselhette. Kirkeby tárgyai magával ragadók, felkeltik érdeklődésünket, meglepetéssel hatással vannak érzékszerveinkre. Művészete az üvegművészet hagyományaiban gyökeredzik, de azokat meghaladja és felülírja, ezáltal valami teljesen új, egyedi jön létre. A hagyományokhoz mélyen kötődve funkcionális és egyedi tárgyakat készít. Célja a funkcionalitás kutatása, a díszítés módszereinek fejlesztése, a különleges esztétikai élmény. Tárgyaival a hagyományos üvegfúvási technikákat és kifejezésmódokat újraértelmezi. A folyamatot a pontosság és a zűrzavar közötti kontraszt jellemzi; a díszítőelemek és a bogok áthatolnak a vékony falú, átlátszó üvegből készült tárgyakon.

Fokozatosan átalakítja az érzékelést, ennek köszönhetően a kiállításon is látható gyertyatartói, poharai, tortatálja és asztaldíszei a csiszolt kristályhoz válnak hasonlóvá, mégis valamiféle szokatlan esztétika, szabálytalan formavilág jellemzi őket.

Pattantyús Gergely Révfülöpön élő üvegtervező iparművész, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem tanára (Telegdi Balázs is tanítványa volt a dániai képzését

George William BELL: Abstract Form Studies in Gold/Bronze
2021, fújt üveg, magasság: 62 cm
Fotó: Gáspár Gábor

Glass Focus című kiállítás (részlet). Az előtérben George William BELL munkája | A view of the 'Glass Focus' show. Foreground: a work by George William BELL | Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota, 2023

Fotó: Gáspár Gábor

TELEGDI Balázs: Négy mű a Wrapped Forms I–XV. sorozatból | Balázs TELEGDI: Four pieces from the Wrapped Forms I–XV series 2022, fújt üveg, magasság balról jobbra: 66, 64, 60,5, 70,5 cm, a talapzat egységesen: 5x19x19 cm

Fotó: Gáspár Gábor

megelőzően). A Balaton-parton működő saját építésű hutájában készíti üvegeit, melyek magukon viselik a kézzel készített tárgyak egyediségét. A kiállításon látható alkotásai között több olyan is szerepel (*Vizuális horizont, Római modern fejpalcok, Vénusz tükörvirág, Kezek barlangja*), melyek azt vizsgálják, hogyan lehet a figurális ábrázolást oly módon alkalmazni az üveg esetében, hogy az ne forduljon át a banális, giccses kategóriába. A kiállított alkotások között funkcionális együttesek is szerepelnek, például a híres *Rippl-Rónai üvegei, asztali készlet*, mely a Rippl-Rónai József által gróf Andrássy Tivadar számára tervezett ebédlőhöz szánt, azonban Rippl-Rónai életében el nem készült készlet újraalkotása. Pattantyús Gergely álmodta meg és valósította meg a szecessziós jellegű, hajladozó virágokra emlékeztető poharakat és karaffát. A régió hagyományaiból fakadóan Veszprém, a Bakonyban és a Balaton-felvidéken kiemelt szerepe van az üvegnek: a Bakonyban működő üveghutáknak, majd az azok hagyományaira épült Ajkai Üveggyárnak köszönhetően több száz évig jelen volt Veszprém környékén az üveg, az üveggyártás. Számtalan

forma, szín és technika jellemezte a környék üveghutáiból kikerülő tárgyakat – ezek felkutatásában, megőrzésében vállalt pótolhatatlan feladatot Pattantyús Gergely.

Telegdi Balázs Kozma Lajos-ösztöndíjas üvegművész 2021-ben elnyerte a neves Stanislav Libenský-díj első helyezését. A kiállításon látható *Wrapped Forms I–XV.* című legújabb sorozata hosszú kutatómunka eredménye, elsősorban azon alapszik, hogyan lehet az üveg különböző állapotait egy tárgyon alkalmazni. Az alkotófolyamat során megkérdőjelezi a „tiltott” vagy „nem ajánlott” technikai aspektusokat, és ezeket tudatosan használva, a kreativitás egy új szintjét éri el. A fújt üvegre helyezett, általa készített lehetővékony üvegszalakat hősokk és reduktív láng segítségével olvasztja rá a tárgy felszínére. A különböző színek (az aranytól a feketéig), a hő hatására kialakuló mintázat minden tárgyat teljesen egyedivé tesznek. A sorozat 15 tárgyból áll, minden darab 2022 decemberében készült Bornholm szigetén, most először láthatók kiállításon. A művész a megnyitón Pattantyús Gergellyel közösen egy látványos bemutatót tartott, ahol a közönség megtekinthette, hogyan készülnek a rendkívül vékony üvegszalak az általa épített úgynevezett vitrográf segítségével. Emellett egy kis méretű mobil kemencében látványos égetést nézhettek meg az érdeklődők.

A kiállításon látható több mint 40 alkotás egyszerre hordozza magában a tradíciót és az innovációt, összekötve ezáltal Európa két távoli pontját, Nexøt és Révfölöpöt, ahol létrejöttek. Erik Vilstrup Lorenzen a megnyitóbeszédében hangsúlyozta, hogy „Európa Kulturális Fővárosának lenni lehetőséget ad arra, hogy megerősítsük regionális hovatartozásunkat, határokon átívelő hidakat építsünk, megünnepeljük közös európaiságunkat és még szorosabba fűzzük a viszonyt Európa kulturális közösségéhez. [...] A most nyíló kiállítás hozzájárul ahhoz, hogy építsük és megóvjuk Európa kulturális közösségét és örökségét. Ennél többet nem is kívánhatnánk”.³

DOHNÁL Szonja
művészettörténész,
galériavezető, a kiállítás kurátora

(*Glass Focus. Csoportos kortárs nemzetközi üvegművészeti kiállítás. Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota, 2023. január 19. – április 16. A tárlat a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa Zrt. támogatásával, az EKF-programorozat részeként valósult meg.*)

1. Charlotte Jul: En ø med kunst – håndværk i sit DNA / An Island with craft in its DNA. In: *Arts & Crafts Guide*. Arts & Crafts Association Bornholm, 2022, 5.
2. A művész saját közlése a kurátornak 2023. január 3-án.
3. Elhangzott Veszprém, 2023. január 19-én a Dubniczay-palotában a *Glass Focus* kiállítás megnyitóján. Dánról fordította Csűr Gábor Attila.

Glass Focus című kiállítás (részlet). Az előtérben PATTANTYÚS Gergely munkái | A view of the 'Glass Focus' show. Foreground: works by Gergely PATTANTYÚS
Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota, 2023
Fotó: Gáspár Gábor

Az anyagban rejlő üzenetek

KATONA SZABÓ ERZSÉBET TEXTILMŰVÉSZ BŐRKOLLÁZSAI

Katona Szabó Erzsébet Ferenczy Noémi-díjas textilművész bőrkollázsait *Velúr* címmel mutatta be a Múcsarnok retrospektív kiállítás keretében. Három terembe csoportosítva láthattunk válogatást az elmúlt két évtizedben készült autonóm bőrkollázsokból, és ezeken keresztül követhettük nyomon a művész párbeszédét ezzel a különleges anyaggal, a velúrbőrrel.

Katona Szabó Erzsébet 1975-ben szerzett diplomát a kolozsvári Ion Andreescu Képző- és Iparművészeti Főiskola gobelin szakján. Pályája kezdetén a marosvásárhelyi Bőr- és Kesztyűgyárban kiegészítők tervezésével szerzett szakmai tapasztalatot. Ekkor ismerkedett meg az anyaggal, amely meghatározta későbbi alkotói pályáját. A szabás után keletkező bőrhulladékok másodlagos felhasználásának a gondolata ekkor fogalmazódott meg benne először. Katona Szabó Erzsébet az 1980-as évek elején elhagyta Erdélyt, és Magyarországra, Gödöllőre települt. Először öltözékeket és kiegészítőket tervezett bőrdarabok felhasználásával. Ekkoriban vásárolta meg egy bőripari szövetkezet hulladék anyagát, amelyből abban az időben a líbiai hadsereg részére készítettek sivatagi katonai ruházatot. Ebből a merev, ugyanakkor könnyen kezelhető

sertésvelúr bőrből készítette el 1989-ben első autonóm bőrkollázsát, amelyet a következő három évtizedben számos további mű követett.

Milyen kollektív és személyes üzeneteket hordozhat magában az állati bőr, hogyan alakul át a minősége az idő konstruáló ereje által, és milyen gondolatok kifejezésére alkalmas ez az egykor élő lényhez tartozó anyag, amely egyszerre áraszt lágytságot és időtállóságot? Ezekre a kérdésekre találhatunk válaszokat Katona Szabó Erzsébet bőrkollázsaiiban. Munkásságában a konceptuális, képzőművészeti gondolatok ötvöződnek a textilművész kíváncsiságával, aki számára az anyag megismerése az egyik legizgalmasabb és leginspirálóbb feladat. Talán ennek a kétféle attitűdnek az összhangjában rejlik alkotásainak egyik meghatározó ereje: a konceptuális, filozofikus és a gyakorlatias, az anyag tulajdonságait értelmező és alkalmazó gondolkodásmód szoros összefonódása az évtizedek alatt folyamatosan alakította és érlelte a komplex és gazdag életművet.

A művész által alkalmazott kollázstechnika lehetővé teszi, hogy az elképzelt kompozíciót az utolsó pillanatig alakítsa az anyaggal való közvetlen párbeszéd. Ebből a

A *Velúr* című kiállítás részlete, balról jobbra a *Faltöredékek*, *sóhajok*, a *Fal* és a *Tetőterek* című munkákkal

A view of the 'Suede' show. Left-right: Wall fragments, sighs, Wall, and Roof gardens | Múcsarnok, Budapest, 2023

Fotó: Pap Tibor

dialógusból születtek a művész bőrből készült képsorozatai, amelyek az anyagot mindig más aspektusból, más formai és technikai koncepció mentén vizsgálják meg és tárják eléink. Ezeket az alkotói nézőpontokat mutatta be a kiállítás három terme.

Az első teremben térbeli hatását, konstruktivista jellegű bőrkollázsainak a csoportját láthattuk. *Térbe lépő* című műve geometrikus kompozíciók csoportja, a térbeli hatás a bőr különböző tónusértékei által jön létre, amiket a művész sok esetben saját maga fest meg természetes színezőanyagokkal. A bőr masszív időtállóságát, a fa anyagára rímelő hatását előtérbe helyező szobrászati viszonyulás kerül fókuszba ezeken a kompozíciókon.

Nagyon izgalmas az a könnyed játékosság és egyszerre következetes építkezés, amely Katona Szabó Erzsébet alkotói attitűdjét jellemzi, és amely fellelhető bőrkollázsainak kompozícióiban és általában alkotói folyamatában is. A hasonló elemekből való véget nem érő építkezés gondolatának egyik legmarkánsabb vizuális

lenyomata a *Fal* című monumentális alkotása. A 2002 és 2006 között készült, közel 15 négyzetméteres bőrkollázs egy darabját a kiállítás utolsó termében láthattuk. A monumentális mű egy olyan lágy anyagból létrehozott, ezáltal védelmező funkciót betöltő installáció, amely az alkotói szabadság végtelenségét idézi meg. A természet körforgásának a gondolatára épülnek a *Fal* című alkotás bőrhulladékaiból létrehozott további művek. 2016-ban a művész a bőrhulladékok maradványait felhasználva a fatörzsek és bokrok ágainak szerkezetéhez illeszkedő, azokat körülölelő struktúrákat alakított ki a Gödöllői Iparművészeti Műhely kertjében. A természetművészeti installációk megalkotásával visszahelyezte a természetbe a bőrt, és bevonta az alkotói folyamatba az időt mint konstruáló erőt. A művész keze által létrehozott mű szellemi tartalmát is alakítja, módosítja az idő. A természetbe kihelyezett műdarabok minőségének átalakulásában ennek a tartalmi változásnak, az érésnek a fizikai leképeződését láthatjuk. Az idő múlásával a természet

KATONA SZABÓ Erzsébet: *Térbe lépő* | Erzsébet KATONA SZABÓ: Entering space
2010–2011, sertésvelúr, egyéni technika, 200x200 cm
Fotó: Molnár Kálmán

^
KATONA SZABÓ Erzsébet:
Ujjlenyomat-labirintus
 Erzsébet KATONA SZABÓ:
 Labyrinth in my fingerprint
 2007, sertésvelúr, egyéni technika,
 45x45 cm
 Fotó: Neumann Ildikó

< **KATONA SZABÓ Erzsébet:**
Természeti hatásoknak kitett bőrányag
 Erzsébet KATONA SZABÓ:
 Leather exposed to natural impacts
 2019, sertésvelúr, egyéni technika
 Fotó: Fülöp Dániel Mátyás

KATONA SZABÓ Erzsébet: Faltöredékek, sóhajok (részlet)

Erzsébet KATONA SZABÓ: Wall fragments, sighs (detail)

2019, sertésvelúr, egyéni technika, a teljes mű: 10 / magasság: 50 cm

Fotó: Pap Tibor

KATONA SZABÓ Erzsébet: A kert emlékezete
Erzsébet KATONA SZABÓ: The memory of the garden
2008, sertésvelúr, egyéni technika, 160x85 cm
Fotó: Pap Tibor

A Magány című installáció részlete a GIM-ház kertjében, 2019-ben
Part of the installation 'Solitude' in the garden of the GIM house, 2019
Fotó: Fülöp Dániel Mátyás

erőinek változása nyomot hagy az anyagon. Néhány év múlva a természet által megérlelt bőrcsíkokat használta fel *Faltöredékek, sóhajok* című munkájában, amelyet a nyugat- és kelet-európai megosztottságot szimbolizáló berlini fal lebontásának emlékére készített. Ebben a 2019-ben készített sorozatban kerül igazán előtérbe az anyag médiuma, hiszen a természet által megmunkált nyers bőrcsíkok varrás nélkül, egyre kevesebb emberi beavatkozással állnak össze autonóm művekké.

A Velúr című kiállítás részlete, balról jobbra A kert emlékezete, a Kert esőben, a Sűrűség, üresség és az Ablak című munkákkal
Exhibition photo of the 'Suede' show. Left-right: The memory of the garden, Garden in rain, Density, emptiness, and Window
Műcsarnok, Budapest, 2023
Fotó: Pap Tibor

A második teremben a művész áttört munkái kaptak helyet. Ezek az alkotások a bőr anyagának finomságára, az emberi kéz által megmunkált felületek törékenységre, a bőr húsára, testére hívják fel a figyelmet. Katona Szabó Erzsébet *Kert esőben* című alkotásában az áttört felületek organikus, mozgásban lévő mintázatát következetes, geometrikus rendszer foglalja keretbe. Ennél a műcsoportnál kiemelt szerepe van a manualitásnak, hiszen a bőrdarabkák ritmikus mintázatát a művész maga alakította ki ollóval. A kézi vágásból adódó esetleges hibákat, a vágás ritmusának lenyomatait mind megfigyelhetjük ezekben a művekben. Az alkotói folyamat során az anyaggal való közvetlen manuális munkának, a vágás vagy az összevarrás módszerének kiemelt szerepe van, hiszen a személyes tapasztalatokból születnek az új felfedezések és ezáltal a lehetséges új alkotói koncepciók is.

Katona Szabó Erzsébet az anyagban rejlő üzeneteket hívja elő alkotásaiban. Bőrkollázsai azt bizonyítják, hogy szellemi tartalmat az anyag médiumán keresztül is lehet közvetíteni, a művészt pedig az anyagválasztásán keresztül ismerhetjük meg igazán.

HIDASÍ Zsófia
textiltervező művész

(Katona Szabó Erzsébet Velúr című kiállítása. Műcsarnok, Budapest, 2023. február 10. – március 26. Kurátor: Markovits Éva művészettörténész)

Ragyogás

A MAOE IPARMŰVÉSZETI TAGOZATÁNAK KIÁLLÍTÁSA A MANK GALÉRIÁBAN

A naphoz/fényhez köthető vallási képzetek, gondolatok közt – már pusztán címe miatt is – kiemelt hely illeti meg a kabbalista hagyomány legfontosabb művét, a *Zohárt*, a *Ragyogás könyvét*. Eliphas Lévi azonos című munkájában olvashatjuk azt a mondatot, mely minden alkotó számára kiindulópont és egyben erőt adó biztatás is lehet: „A tehetség nem arra való, hogy véka alá rejtsek; éppen ellenkezőleg, ragyognia kell...”

Lencsés Ida kárpitművész a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) Iparművészeti Tagozatának elnöke évek óta ötletgazdája az egyes kiállítások témájának, de kurátorként és kiállításrendezőként is ki kell emeljük tevékenységét. A *Ragyogás* című kiállításhoz

írt szövegében a fény, a szeretet és az áhítat szinonimaként szerepel – hasonlóan Tóth Menyhért festőművész egyik gondolatához, aki késői korszakát két szóban összegezte: „munkám fényima”. A ragyogás valójában a fény megnyilatkozása, mely a művészet és a művészettörténet örök toposza volt és marad. A kiállításon szereplő művészek szándékuk szerint mindannyian a tárlat címére reflektáló alkotással mutatkoztak be, s műveik szemléletes bizonyítékát adták a fogalom sokféle megközelítési lehetőségének, széles érzelmi és tartalmi holdudvarának. A ragyogás gondolatkörét és művészi megjelenítését reprezentáló alkotások karakteresen tükrözik az egyes alkotók világképét, személyiségét, művészi nyelvét.

SZŐKE Barbara: Barokk I–II. | Barbara SZŐKE: Baroque I–II

2013, ragasztott, csiszolt reflexiós üveg

Fotó: Szőke Barbara

A ragyogás szakrális és profán képzetekhez éppúgy köthető, mint a természeti jelenségek sokaságához. Köztük is kiemelt és egyben kézenfekvő helyet foglal el a vizuális művészetben a víztükrön visszaverődő fény folytonosan átalakuló, megújuló csillogásának megjelenítése, vagy a különféle anyagok, például az üveg/fém felületén megsokszorozódó, önmagát is visszatükröző fényjáték. Mindkét megközelítésre számos példát találhattunk a kiállításon. Az „elbűvölő” szó természetes szinonimája a „ragyogó”, így nem véletlen, hogy a címek között az aranyhíd és az aranykor fogalomköre is felbukkan: az arany szimbolikus tartományába beletartozik a dicsőnek, gazdagnak, békésnek vélt, a művészet és a filozófia által integrált aranykor képzete is. Az aranykor, a paradicsomi állapot az emberiség történetének gondtalan, természettel egységben létező boldog kezdete iránti

BUKRÁN Edit: Váza II.

Edít BUKRÁN: Vase II

2022, festett fehéragyag, arany, magasság: 54 cm

Fotó: Bukrán Edit

nosztalgia Hésziódosznál éppúgy jelen van, mint a taoista hagyományban vagy a Bibliában, és korunk sem kivétel e nosztalgia alól. A szeretetből fakadó ragyogó öröm a szó spirituális oldalát ragadja meg, míg a nap fénye, számos mitológia sarkköve, az egész teremtett világunkat beragyogja.

Lencsés Ida – a nála már állandó jelzőként is értelmezhető háromszög formációba rendezett – *Aranyhíd*

MÁDER Indira: „Kezdetben volt az Ige...”

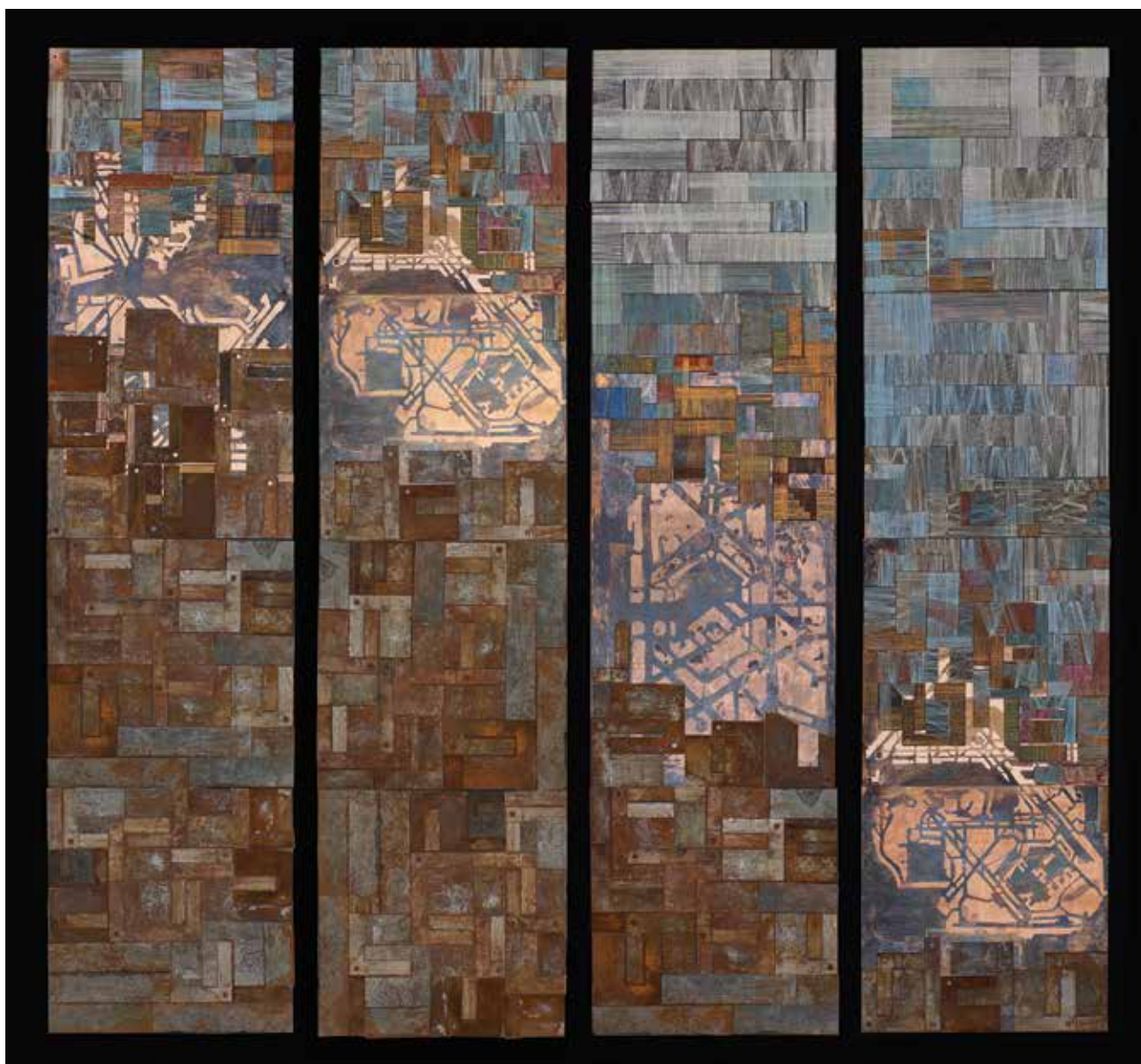
Indira MÁDER: 'In the beginning was the Word...'

2017, gyapjú, selyem, haute-lisse, 5,3-as felvetés, 220x94 cm

Fotó: Szijjártó Jenő

sorozatán címében és kompozícióiban is kiemelt szerepet kapnak a ragyogást jelképező aranszín finom modulációi. Ugyanakkor az aranyhíd kifejezés metaforikus tartalma egy valós természeti jelenség révén a vízhez köthető, hiszen arra a vízfelületen megjelenő különös visszautükröződésre utal, amely a felkelő vagy lemenő nap fényéből hoz létre átjárót ég és föld között. A tizennégy kiállító művész többsége a ragyogás – már említett – természetes asszociációjaként az aranyhoz kapcsolódó fizikai és elméleti tartalmakra fókuszált; egyrészt az egyes formák, felületek szerkezetébe illesztett aranszín alkalmazva, másrészt a művek címében utalva a két kifejezés lehetséges párhuzamaira: az arany csillogása, tündöklése, eleganciája, melegsége, irizálása maga a ragyogás. Oláh Sándor ötvösművész nagy méretű fotóin az Operaháznak az általa restaurált (Ybl Miklós által

tervezett) és eredeti állapotába visszaállított 135 éves reprezentatív nagycsillárja mint a fény, az arany, a pompa és a ragyogás megtestesítője volt látható. Farkas Anna grafikusművész és Batisz Miklós belsőépítész *Starry Light by Anagraphic* című lámpakollekcióját szintén fotó képviselte a kiállításon. A mintegy egyéves termékfejlesztés során létrejött, kézzel készített, egyedi lámpacsalád alapváltozata fénnel rajzolja meg a két napforduló és a két nap-éj egyenlőség csillagtérképét. Bukrán Edit keramikuművész finom vonalvezetésű, kecses vázáin az elszórtan megcsillanó, lüktető, arany négyszögek a klasszikus mozaikok eleganciáját idézik. Segesdi Bori keramikuművész *Kitörés* című kétszer két darabból álló műegyüttese többféle értelmezést kínál. A geometrikus négyzetből kitörő arany és ezüst organikus ívei nyomán a nap és a hold fényének eltérő intenzitású és hangulatú

CSÓKÁS Emese: Kifutópályán | Emese CSÓKÁS: Runway | 2018, maratott réz, gyapjú, egyéni technika, 120x120 cm

Fotó: Regős Benedek

ragyogására is asszociálhatunk, miközben a kétféle forma-
rend ütköztetése a rejtett tartalmak napvilágra kerülésére
is utalhat. Hasonló interpretációt sugall másik alkotása, a
Belső fény. A művekbe rejtett számtalan vélt vagy tudatos
áthallás mögött azonban ott a legősibb tapasztalat: a
napfény éltető ereje, melege, szépsége, az égi jelenségek
végtelen gazdagsága, az ősidők óta neki tulajdonított
isteni erő. Közismert, hogy az isteni fény az arany által
öltött testet az ókori és a későbbi korok művészetében.
Gondolhatunk itt a ma már műalkotásként kezelt
egyiptomi kultusztárgyakra, a keresztény mozaikokra,
ikonokra, a középkori és barokk szárnyas oltárookra vagy
a barokk és rokokó paloták és más reprezentatív világi
épületek díszítéseinek túlradó formai gazdagságára.
A különleges ívekben, díszítőmotívumokban bővelkedő
barokk mustrákra reflektál Szőke Barbara üvegművész
három azonos című (*Barokk I–III.*) alkotása, míg a
Labdarózsa című munka az üveg és a kő társításából
fakadó finom szín-, forma- és fényjátékokra koncentrálnak.

Harmati Hedvig textilművész *Sziporkák* című alkotásának
főszereplője szintén az arany. A háttérben látható hímzett
jelenetet szinte teljes egészében beborítják a kép előtt
örvénylő arany korongok. Csillogó sokaságuk az őszi
napfényben keringő levelek lehullásának méltóságát idézi.
Nagy Márta keramikusművész kőcserép és laparany
kombinációjával készült sokoldalú porcelánplasztikai
szintén a természetben (*Téli ragyogás, Naplemente-tó*)
megjelenő fényhatásokra reflektálnak.

A kiállítás anyagában csillárok, vázák, textil- és üveg-
munkák, különleges grafikák, papír, agyag és porcelán,
gyapjú és selyem szemléltetik a művészi munka sok-
oldalúságát, anyag és technika gyönyörködtető ele-
ganciáját. Baráth Hajnal kárpitművész áttört, damillal
és gépi hímzőszálakkal kialakított, ezüstösen vibráló
textilmunkája, az *Apoptózis* a sejtek programozott halálát
követő új élet keletkezésének példázata. A kompozícióban
felcsillanó fényhatások megjelennek a *Töredék az arany-
korból* című alkotásán is, ahol az arany meleg ragyogását

HARMATI Hedvig: Sziporkák | Hedvig HARMATI: Sycamores | 2021, gyapjú, szitanyomat, aranyozott hímzés, 104x140 cm
Fotó: Harmati Hedvig

LENCSÉS Ida: Aranyhíd IV.
 Ida LENCSÉS: Golden Bridge IV
 1996, papír, kollázs, 48x42 cm
 Fotó: Olajos Ilka

NAGY Márta: Szűrő I Márta NAGY: Filter
 2006, porcelán, kőcserép, laparany, 12x17x11 cm
 Fotó: Füzi István

gazdag színátmenetekkel társítja. Különösen izgalmas darabjai voltak a kiállításnak Csókás Emese kárpitművész alkotásai, aki fém-, fa- és gyapjúsálak felhasználásával készített – a réz révén melegen csillogó – egyszerre modern és klasszikus hatású kompozíciókat. Az egymás mellé és fölé rendezett vékony szálak és lapok ritmusa, olykor reliefszerűen kiemelkedő tagolása, labirintusú idéző formarendje asszociációk sokaságát kínálja. Máder Indira kárpitművész „Kezdetben volt az Ige...” című,

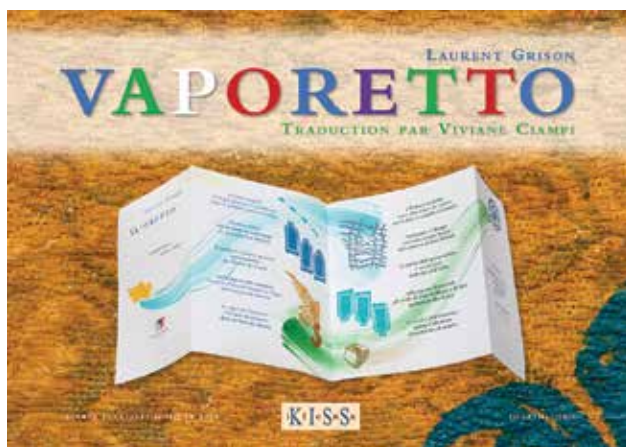

FARKAS Anna – BATISZ Miklós: Starry Light by Anagraphic I.
Anna FARKAS – Miklós BATISZ: Starry Light by Anagraphic I | 2012
Fotó: Villányi Csaba

SEGESDI Bori: Belső fény | Bori SEGESDI: Inner Light
2021, anyagában színezett porcelán, aranyfüst, 32x31x10 cm
Fotó: Bonta Zoltán

gyapjú és selyem felhasználásával készült, finom arányú és megoldású kárpitja a teremtés különleges pillanatát ragadja meg. A fehéren izzó isteni fény szinte átragyog az anyag felületén. Hasonló érzékenység jellemzi további három kis méretű kompozícióját is. Kiss Ilona grafikusművész egyik munkája a *Vaporetto* című művészkönyv, amelyet Laurent Grison francia szerző költeménye inspirált. A *Vaporetto* egyben Velence modern jelképe, a városé, melyhez tökéletesen illik a ragyogás képzettársítása, ahol mindenütt ott lüktet a víztükör szakadatlan fényjátéka, templomok és paloták, vagy épp a mű borítóján megidézett velencei dózse dús aranyozású díszruhájának csillogása. Vasvári László Sándor grafikusművész digitális munkái a „ragyogás”-tematikát szintén irodalmi kontextusba helyezik, Pilinszky és Madách művei kapcsán. Az idén 200 éve született Madách főművéhez készült kompozíciók felfokozott dinamikájú kozmikus látomások, egyik meghatározó alkotóelemük a sokféle formában felvillanó szürrealisztikus fényjáték.

KISS Ilona: Vaporetto, plakát | Ilona KISS: Vaporetto, poster
2020, papír, digitális nyomtatás, 70x100 cm
Fotó: Kiss Ilona

A ragyogás szinte minden nyelvben a jó, a szép és az öröm szinonimája. A napfény és a szeretet biztonságot, szépséget és áhítatot teremt. A művésznek pedig az a kiváltsága és lehetősége, hogy – amint e kiállítás is példázta – művei által a szépség, a fény és az öröm forrása is legyen.

D. UDVARY Ildikó
művészettörténész

(Ragyogás. A MAOE Iparművészeti Tagozatának kiállítása.
MANK Galéria, Szentendre, 2023. január 26. – február 18. Kurátor: Lencsés Ida kárpitművész)

Egy vándor festő meséi

GRELA ALEXANDRA ILLUSZTRÁCIÓI

Vajon milyennek festette volna le Piero della Francesca *Csipkerózsika* történetét? – tette fel a kérdést Grela Alexandra, mikor munkához látott, hogy szöveg nélküli képek soraként újramesélje a Grimm fivérek jól ismert történetét. Ez volt az egyik első kötete, ami széles körben ismertté tette a nevét, és amelyben már minden illusztrátori erénye tetten érhető: nagyívű történetmesélés, festői kvalitás és drámai érzék. Kockás padlós, szűkre szabott doboztereiben magányosan imbolygó alakjai képesek voltak azt a szorongást és felkavaró drámát közvetíteni, ami a mese eredeti változatát átszötte. A tenyérnyi kis kötet 2015-ben a Csimota Könyvkiadó jóvoltából jelent meg egy olyan sorozat részeként, amely a klasszikus meséket különböző alkotók párhuzamos interpretációjában, szöveg nélküli képkönyvként dolgozta fel. A képkönyv (silent book) illusztrációs szempontból nagy szabadságot és nagy

kihívást jelentő műfaj, hiszen a képalkotó magára utalva, szöveges magyarázat nélkül vezet végig egy narratívát.

A *Csipkerózsika* temperával kidolgozott, színeiben és kompozicionálisan egyaránt jól átgondolt jelenetei önálló festményekként hatnak, amiben bizonyára szerepet játszik az is, hogy Grela Alexandra nem sokkal korábban a Krakói Képzőművészeti Akadémián festő szakon végzett, sőt 2012-ben ott szerezte meg doktori fokozatát is. Grela 1974-ben született Lengyelországban, de családjával együtt már 2005 óta Magyarországon él. Olyan országból érkezett hozzánk, ahol igen erős a vizuális kultúra, ahol az illusztráció rendkívül megbecsült és számontartott műfaj. Talán ebből a milióból származott az a meggyőződése, hogy az illusztráció nem megalkuvás egy festő számára, hanem a kortárs képalkotás egyik eleven alternatívája. Ezt az attitűdöt plántálta át Magyarországra, ahol rövid időn belül a hazai illusztrációs művészet meghatározó alakjává vált.

„Felfedezőjének” a Csimota kiadót, a hazai gyermekkönyvkiadás legprogresszívabb műhelyét tekinthetjük, amelynek vezetője, Csányi Dóra kezdettől fogva szabad teret engedett Grela festői fantáziájának. Még a *Csipkerózsikát* megelőzően, első közös munkájuk Lázár Ervin *A Hétfejű Tündér* című meséjének illusztrációja volt, 2014-ben. A feldolgozás ismét egy különleges képi műfajhoz, a Csimota által Magyarországon meghonosított, japán

GRELA Alexandra illusztrációja az 55 x Ady című kötethez
Alexandra GRELA's illustration for the book '55 x Ady' | Déri Múzeum, 2021

GRELA Alexandra illusztrációja Paul Verlaine Érzelmes séta című verséhez
Térey János fordításában | Alexandra GRELA's illustration for Paul Verlaine's poem 'Sentimental walk' in the translation of János Térey | 2021

eredetű *kamisibai*hoz (papírszínház) kapcsolódott. Ennek lényege, hogy a mesélő az elbeszélésével párhuzamosan nagyobb méretű képeket mutat közönségének, akik így egyszerre hallgatják és nézik a történeteket. Grela Lázár Ervin mitikus erejű meséjét távolról is jól érvényesülő, festői formákban összegezte, szerethető formát adva a főhős bumfordian torz és a tündér „szörnyen” szép alakjának. Esendően groteszk alakjait expresszív terekbe, szürreális tájakba helyezte, a környezet változása révén is kifejezve az önmaga elfogadásáért viaskodó hős lélekállapotát.

A papírszínház a képkönyvekhez hasonlóan nagy fokú festői szabadságot nyújt az alkotónak, így érthető, hogy a festőként (is) gondolkodó Grela Alexandra

szívesen dolgozik ebben a műfajban. Egy illusztrátor kibontakozásában nagy szerepe van a kiadónak, mert a klasszikus mecénások szerepében megrendeléseivel inspirálhatja egy adott művészi pálya kiteljesedését. A Csimota Könyviadó és Grela Alexandra ilyen, kölcsönösen ösztönző alkotói társulás. Közös munkájuk következő mérföldköve Franck Pavloff világszerte ismert novellájának, a *Barna hajnal*nak a papírszínház-verziója volt. Az elbeszélés egy kamasz fiú szemszögéből mutatja be a diktatúra észrevétlen terjeszkedését. A személyes mozgástér szűkülésének kezdeteként a kormány betiltja a nem barna macskák és kutyák tartását. Grela a húszas évek metafizikus szürrealizmusát idézve, időtlenül elvont,

GRELA Alexandra illusztrációja a *Pyrnirós* – *Csipkerózsika* című képkönyvhöz
Alexandra GRELA's illustration for the silent book 'Pyrnirós/Sleeping Beauty' | Csimota, 2015

kietlen terekbe helyezi a történeteket, utalva Pavloff politikai parabolájának örökérvényűségére. Színhasználatában a szimbolikus erővel bíró barna mellett a melankolikus hűvös, kékes-szürkés árnyalatok uralkodnak. A szöveghez hasonlóan a képek sem hordoznak direkt erőszakot, a növekvő szorongás fojtogató légköre magukból a festői eszközökből következik (expresszív terek, hosszú árnyékok, kifejező nézőpontok).

Grela festői képzettsége nemcsak a képi látásmódban, hanem a képalkotás módszerében is érezteti hatását. Azon kevés illusztrátor közé tartozik ugyanis, akik továbbra is manuálisan, egyedi technikákkal dolgoznak. Fontos számára a matéria jelenléte, a festői folyamat fizikai megtapasztalása. Ehhez kapcsolódik, hogy 2018 körül a kollázs használatával új megoldások jelentek meg illusztrációin. Míg korábban egységes festői kompo-

GRELA Alexandra: Dorka és Dorka (szerzői illusztráció) | Alexandra GRELA's 'Dorka and Dorka' (author's illustration) | 2018

GRELA Alexandra illusztrációja Örkény István Macskajáték című kisregényéhez | Alexandra GRELA's illustration for István Örkény's short novel 'Catsplay' | 2019

ziciókban gondolkodott, Pinczési Judit *Kóc Gerzson* címmel megjelent verseskötetének illusztrációin mozgalmas, töredezett, változatos képi felületeket hozott létre, ami érzékenyen közvetítette a fiatalon elhunyt költőnő verseinek hullámvázis érzelmű karakterét.

Grela Alexandra illusztrációs művészetének egyik legfőbb jellemzője a stiláris egységen belül megőrzött hangnemek gazdagsága, ami a poétikus hangvételtől a drámai groteszken át a felszabadult derűig ível. A kollázs-használat műfaji alkalmazása is széles spektrumon belül mozog. Ezt bizonyítja Grela (még kiadóra váró) *Dorka és Dorka* című szerzői kötete, amely egy kislány személyiségének kettős arculatát formálja képpé. Grela képalkotása talán itt került legközelebb a világhírű lengyel szerző-grafikus, Iwona Chmielewska művészetéhez. A *Dorka és Dorka* az írott, festett kollázsos textúrák és kalligrafikusan kifinomult vonalrajzi részek között teremt lírai, nosztalgikus hangulatú egységet. A kollázs-használat ugyanakkor az Örkény István drámáihoz készült illusztrációin egészen más, a groteszk, expresszív formaalkotás eszközeként jelent meg. A képsorozat az 1. Budapesti Illusztrációs Fesztiválra készült, és Grela Alexandra 2019-ben megnyerte annak fődíját.

Egy új kiadói megbízás, Várszegi Adél *Gibbon és makákó* történeteinek illusztrálása újabb árnyalatokkal

gazdagította Grela Alexandra illusztrációs művészetét. A két vásott majomkölyök kalandjait bemutató regénysorozat révén Grela megcsillantotta eddig lappangó humorát, képein színpompás, dekoratív felületeket teremtve. A könnyed hangvételű történet kapcsán az illusztrátornak módja nyílt tarka, derűs színek és változatos állatkarakterek ábrázolására. Hasonlóan egzotikus hangvétel jellemzi a klasszikus japán meseíró, Nankichi Niimi (Niimi Nankicsi) *Gon, a kis róka* című

GRELA Alexandra illusztrációja Lázár Ervin A Hétfejű Tündér című mesegyűjteményének papírszínházi kiadásához | Alexandra GRELA's illustration for the paper theatre edition of Ervin Lázár's tale collection, 'The Seven-Headed Fairy' | Csimota, 2014

GRELA Alexandra illusztrációja a Révész Emesével közös, Hol készül a művészet? című művészettörténeti böngészőhöz | Alexandra GRELA's illustration for the art historical browser 'Where Is Art Made?' co-created with Emese Révész | Csimota, 2022

GRELA Alexandra illusztrációja Várszegi Adél Gibbon és makákó című könyvéhez
Alexandra GRELA's illustration for Adél Várszegi's book 'Gibbon and Macaque'
Csimota, 2019

meséjéhez készült illusztrációkat (az Atmosphere Libri kiadásában), ahol kimonómintázatokat használt fel a színes textúrák megtervezéséhez. És ugyancsak egy távoli kultúra színpompája bontakozott ki *A vakok és az elefánt* című hindu mese papírszínházként megjelent képsorozatán. Utóbbi esetében a gazdag, színpompás textúrákkal váltakozó elvont, rajzos felületek az érzéki tapasztalás különböző fokozatait szimbolizálják. Grela képi koncepciója kivételes pontossággal közvetíti a világszerte ismert mese tanulságát, mely szerint mindannyian más-ként látjuk ugyanazt a dolgot, és a teljes igazság csak a látszólag eltérő vélemények összességéből rajzolódik ki. A jeleneteken az egyes bölcsek tapasztalása jelenik meg, amelyekből a lapokat összeillesztve bontakozik ki az elefánt titokzatos teremtménye. Grela e virtuóz illusztrációs alkotását a HUBBY – Magyar Gyerekkönyv Fórum által felkért szakértői zsűri 2021-ben az *Év Illusztrátora* címmel ismerte el.

Grela újabban szívesen illusztrál verseket, klasszikus és kortárs költőket egyaránt. A kamaszokat célozta meg az a kötet, amely Lakner Lajos válogatásában Ady Endre 55 versét adta közre a debreceni Déri Múzeum gondozásában (*55 x Ady*, 2021). A századforduló klasszikusának verseit Grela illusztrációi hozzák közelebb az ezredforduló

GRELA Alexandra illusztrációja Nankichi Niimi Gon la volpe című mesekönyvéhez | Alexandra GRELA's illustration for the fairy-tale book of Nankichi Niimi 'Gon, the Little Fox' | Atmosphere Libri, 2020

GRELA Alexandra illusztrációja Pinczési Judit Kóc Gerzson című mesejátékához | Alexandra GRELA's illustration for Judit Pinczési's fairy play 'Tow Gershom' | Déri Múzeum, 2018

fiatal olvasóihoz. Nem könnyű feladat a „digitális bennszülötteknek”, az Y és Alfa generáció gyermekeinek kaput nyitni Ady verseire, de Grela Alexandrának sikerül. Kompozíciói klasszikus és tömegkulturális idézeteket ötvöző, szürrealista-dadaista gesztusokkal élő képi montázsok, amelyek épp asszociatív jellegük, hibrid képi nyelvük révén kerülnek közel a digitális képáradatban sodródó fiatalokhoz. E feladat kapcsán Grela egy sorozat szépirodalmi illusztrációt alkotott, köztük olyan klasszikusok verseire, mint Petőfi, Kosztolányi, Babits vagy Verlaine (akinek *Érzelmes séta* című versének két fordításához, Szabó Lőrinc és Térey János átiratához két különböző illusztrációt tervezett). Újabban befejezett, még kiadóra váró, kortárs magyar költők verseihez készült illusztrált kötetének lírai, szimbolista képei pedig már kifejezetten a felnőtt olvasókat szólítják meg.

GRELA Alexandra illusztrációja A vakok és az elefánt című hindu mese papírszínházi kiadásához | Alexandra GRELA's illustration for the paper theatre edition of the Hindu tale 'The Blind Men and the Elephant' | Csimota, 2020

Egyik legújabb munkája kapcsán új műfajba, a böngészők világába kirándult. A *Hol készül a művészet?* című kötetben alkotótársa lehettem, így „testközelből” volt alkalmam végigkövetni Grela alkotómódszerét, amelyet művészi kreativitás és művelt intellektus különleges elegye mozgat. Közösén készített kötetünk a művészettörténet híres műtermein vezet végig, a barlangrajzoktól Banksyig. Grela valamennyi kompozícióját tárgy, történeti pontosság és festői egység jellemzi, jó adag játékos humorral és szárnyaló fantáziával fűszerezve. Ritkaság egy alkotónál valamennyi komponens jelenléte és harmonikus együttműködése. Grela Alexandránál mindahány jelen van, ami várakozó derűvel tölti el a nézőt: vajon mivel lep meg minket legközelebb?

RÉVÉSZ Emese
művészettörténész

Kísérletezz!

AVAGY VELEM HÍVÓSZAVA

Annak ellenére, hogy csak kilenc éven át működött a Velei Textilművészeti Alkotóműhely, vívmányai és hatása hosszú évtizedekre meghatározta a magyar kísérleti textil útját. Az 1975 és 1983 között működő alkotóműhely életre hívásának előzményei közé kell sorolni az 1970-ben megrendezett *I. Fal- és Tértexil Biennálét*, melynek helyszíne a szombathelyi Savaria Múzeum volt. A textilművészet a 20. század hatvanas éveire érte el azt a szintet, hogy ki akart és ki is tört a neki évszázadokon, évezredekken át helyet adó úgynevezett kiszolgáló művészet köréből. Ugyanis a textilművészet már nemcsak az emberi testnek akart meleget biztosítani azzal, hogy felöltözteti vagy betakarja, nemcsak a kastélyok, paloták,

egyházi épületek díszes kárpitja, nemcsak egy lakásbelső kiegészítője szándékozott lenni, hanem önálló életet akart élni, önálló gondolatok kifejezőeszköze akart lenni, és lett is – belépve ezzel a grand art sorába. Mindez először szervezeten az Ernst Múzeumban 1968-ban megrendezett *Textil falikép '68* című kiállításon mutatkozott meg. Olyan nagy nevek szerepeltek ott, mint Attalai Gábor, Hübner Aranka, Szilvitzky Margit vagy Szuppán Irén, hogy csak néhányat említsek. Ennek a – Budapest után Sopronban és Szombathelyen is bemutatott – kiállításnak a sikerén fellelkesedve született meg az az elhatározás, hogy Szombathelyen megteremtik a textilművészet fórumát azzal, hogy elindítják a textilbiennálét. Az 1970-ben

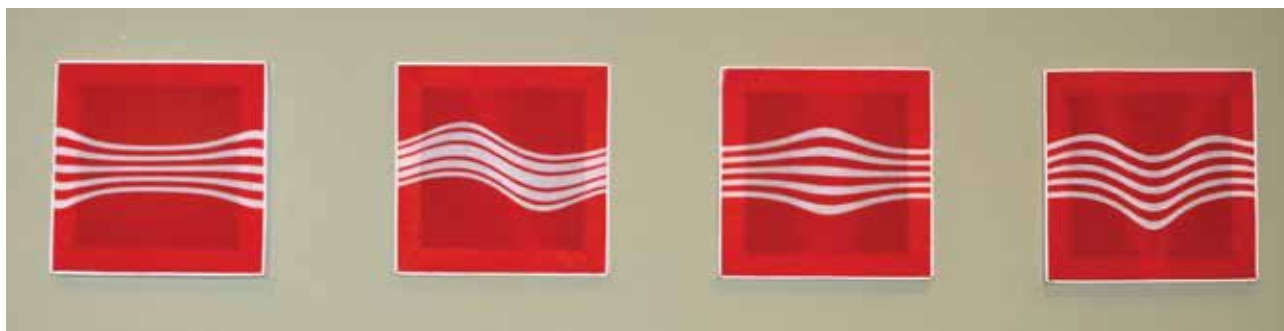
Velem 1975–1983 kiállítás (részlet) | Velem 1975–1983 (exhibition photo) | Szombathelyi Képtár, Szombathely, 2022–2023

Fotó: Szombathelyi Képtár

megrendezett *Fal- és Tértextil Biennálé* mellé 1973-ban csatlakozott az *Ipari Textilművészeti Biennálé* is, majd 1975-től a minitextil-biennálé (először *Magyar Miniatur Textilek*, 1978-ban *Nemzetközi Miniatur Textilek*, 1980-tól *Nemzetközi Miniaturtextil Biennálé* néven). A szervező művészek és a Savaria Múzeum elhatározásából, valamint a politika beleegyezésével (hiszen akkor még a három T időszakát éltük) megszületett az a gondolat, hogy a textilművészetnek is kellene egy olyan lehetőséget biztosítani – ami Siklóson a kerámiaművészeknek már első ízben, 1969-ben megadatott –, hogy hozzanak létre egy olyan helyet, ahol kedvükre kísérletezhetnek, ezzel elősegítve a terület fejlődését.

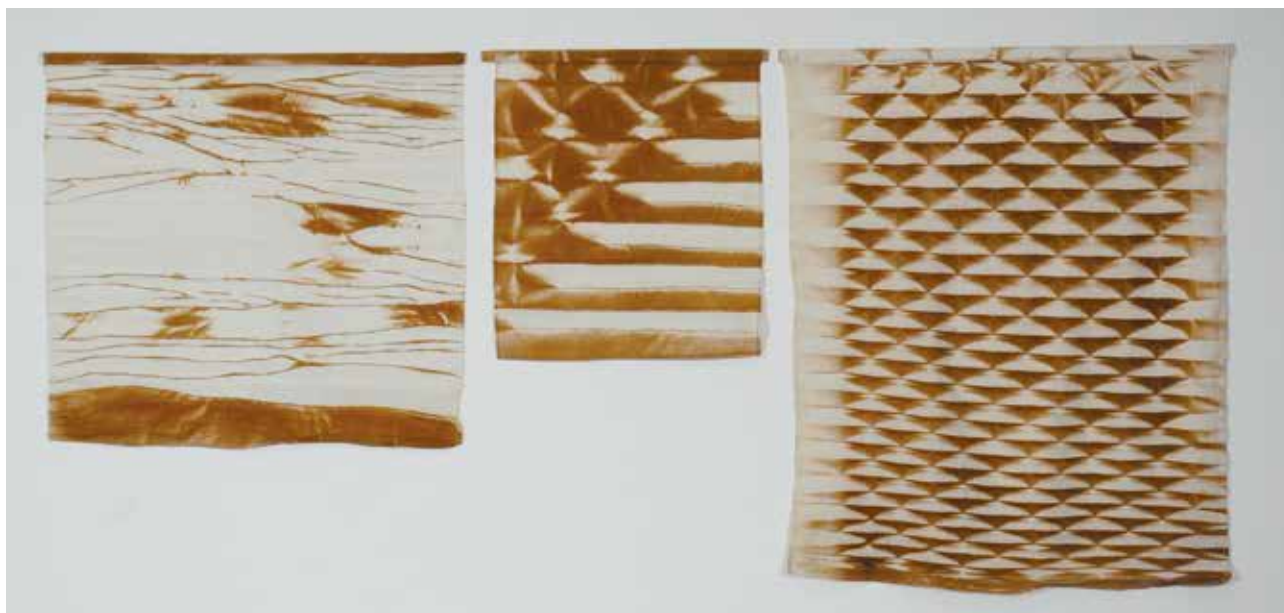
Vas megyében Velem községre esett a választás, az egykori Stirling-villában hozták létre a textilművészek paradicsomát. A Velemi Textilművészeti Alkotóműhelyben minden ősszel hat hétig tíz-tíz művész dolgozhatott. A részvételhez szükséges pályázatban vázolni kellett, hogy pontosan mivel szeretne foglalkozni az alkotó

a rendelkezésre álló idő alatt. A pályázatokat elbíráló bizottságnak nem volt könnyű dolga, hiszen évről évre egyre többen szerettek volna elmélyedni a munkában Velemben. Fontos hozzátenni, hogy a pályázatot megnyert alkotók számára nemcsak a szállást és étkezést, valamint a szükséges berendezéseket és eszközöket biztosították a szervezők, hanem fejenként négyezer forintot is kaptak a művészek anyagvásárlásra (ezt számlával igazolták), továbbá háromezer forint ösztöndíjban is részesültek. Mindezek fejében a Velemben készült alkotások közül egy-egy kiváló mű a Savaria Múzeum birtokába került, ezt a leltárkönyvben a szerzeményezés rubrikában „megváltás” címkével jelölte a gyűjteménykezelő. Az elmélyült, „hétköznapi” munka mellett az alkotótábor utolsó hetében minden évben sor került egy szervezett együttlétre is: az úgynevezett „nyitott héten” szimpóziumszerű összejövetelt rendeztek. A szakma, a társművészetek képviselői, szakírók, kritikusok és belsőépítészek vitatták meg ilyenkor, mi termett az adott év őszi Velemben. Kétévenként

DROPPA Judit: Hullámok | Judit DROPPA: Waves | 1976, műsál, fa, síkkötött, egyenként 35x35 cm

Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

GOLARITS Erzsébet: Gyűrött textil; Gyűrött textil 1.; Gyűrött textil 2. | Erzsébet GOLARITS: Creased textile; Creased textile 1; Creased textile 2

1976, vászon, nyomott, méretek balról jobbra: 130x130, 90x90, 180x130 cm

Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

pedig az itt folyó munkáról és az ezzel kapcsolatos vita eredményeiről műhelykatalógust jelentetett meg a Savaria Múzeum Iparművészeti Osztálya.

Ebből a változatos anyagból válogattunk a Szombathelyi Képtárban 2022. október 20. és 2023. május 7. között látható *Velem 1975–1983* című kiállításra. A tárlaton több ismert munka mellett – melyek időről időre bemutatásra szoktak kerülni – most

GINK Judit: Elmozdulás (Rubens) I–III.

Judit GINK: Displacement (Rubens) I–III

1978, textil, műselyem, nyomott, egyenként 85x115 cm

Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

olyan munkákat is a látogatók elé tártunk, melyek még soha nem lettek kiállítva. A válogatás nagyon nehéz volt, hiszen közel nyolcvan munka közül kellett kiválogatni a Velemi Textilművészeti Alkotóműhely esszenciáját. Végül is a Velemben alkotó 57 művész munkái közül (volt, aki többször is részese lehetett az ottani munkának, Bajkó Anikó textilművész például ötször fordult meg Velemben) 23 művész 27 alkotását mutattuk be a képtár impozáns, öt méter belmagasságú, több mint ötszázötven négyzetméteres termében.

A kiállításon az alkotások mellett sort kerítettünk az archívumunkban talált anyagoknak köszönhetően arra, hogy rövid magyarázó szövegeket is elhelyezzünk a kiválasztott munka mellé. Ha rendelkezünk fotóval, melyen az alkotó éppen az adott tárgyat alkotja meg, vagy kísérletez, akkor azt is bemutattuk. Ahogyan már szó volt róla, a művészek pályázat útján kerülhettek be a műhelybe, amely pályázat anyagát a művészek beleegyezésével a két évente megjelenő katalógusokban szerkesztett formában meg is jelentette a Savaria Múzeum. Emellett a pályázati anyagot kiegészítette a művész az alkotótelepen eltöltött idő összefoglalójával, mely tartalmazta a konklúziókat, reflexiókat, esetlegesen a jövőbeni terveket. Ezeknek az írásos dokumentumoknak a segítségével tudhattuk meg, hogy Temesy Ildikó 1975-ben a szövésstruktúrákkal, valamint a nyersanyagok kölcsönhatásával szándékozott

KÓKAY Krisztina: Hullámok | Krisztina KÓKAY: Waves

1981, vászon, festett, 166x135 cm

Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

kísérletezni. A velemi munka elemzésében leírta, hogy az otthonról hozott tervek alapján sikerült megvalósítania, amit szeretett volna. Tapasztalatainak köszönhetően egy olyan kifejezési módot talált meg, melyet aztán a *IV. Fal- és Tértextil Biennálén* kiállított *Cephalopoda* című munkájában felhasznált. Droppa Judit 1976-ban vett rész az alkotóműhely munkájában. Kötőgép híján maketteket készített. Az ő kísérleti területe a sík felületek térbeli viszonyainak a megvizsgálása volt. Térélményeket ért el az elemek forgatásával, sodrásával, tükrözésével, eltolásával. Az ott véghez vitt kísérletek eredményeként született meg a *Feszültség I–IV.* című munkája, mely egyike a textilgyűjteményünk legtöbbet kölcsönzött műtárgyainak. Szintén 1976-ban volt Velemben Golarits Erzsébet, akit a redőzetek, a textilfestési és grafikai eljárások érdekelték. Az ott készített nyomott anyagai közül válogattunk a tárlatra – tehettük ezt, mivel a kötelező egy helyett hármat is kapott egyszerre a gyűjtemény. Nemcsak innovatívak, de mutatósak is Szalontai Éva 1976-os munkái, melyekben a különböző technikai megoldásokat kereste a művész oly módon,

hogy lépték-, szín-, ritmus-, forma- és anyagváltásokat eszközölt. Szenes Zsuzsa is többször vett részt a műhely munkájában, ahol többek között az oly sokszor publikált *Hideg ellen általában (Örbódé)* című, színes fonalakkal készült tértextil munkáját álmódta meg; vagy 1977-ben a szintén sok kiállításon és még annál is több publikációban szereplő *Cella (Enteriőr, exteriőr)* című konceptuális művét. „Szenes Zsuzsa a velemi padlás teréből cellányi belső teret vágott ki, amelyben zsákvászonral beborított asztal, szék és priccs látható. A durva vászon a jobb oldalon álló priccsről indulva végighullámszik az egész padlón, és ebbe a majdnem térdmagasságig érő, bizonytalanul hömpölygő anyagba beszúrva áll a szék és az asztal. A falon nagyméretű – az életnagyságnál alig kisebb és így a cella méreteihez igazodó – fotó látható: háttal álló pulóveres férfi kertben, távolabb fák. [...] a tárgyak ottléte a burkolóanyag alatt és felületüknek ez a látványa, melyet az anyagnak a hevenyészett torzítása megenged, olyan feszültségben tartja ezt a térkompozíciót, amely megkétszereződik a berendezés és a fénykép ellentétében, éles különmeműségében. A valóságos enteriőrben a

HAUSER Beáta: Velemi gobelin | Beáta HAUSER: Tapestry from Velem | 1982, gyapjú, gobelin, 49x66 cm

Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

SZENES Zsuzsa: Cella (environment) | Zsuzsa SZENES: Cell (environment)
1977, pozdorja, zsákvászon, fa, fotó, egyéni technika, 200x160x215 cm
Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

NAGY Judit: Madonna XX. század | Judit NAGY: Madonna 20th century
1978, gyapjú, gobelin, 112x74 cm
Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

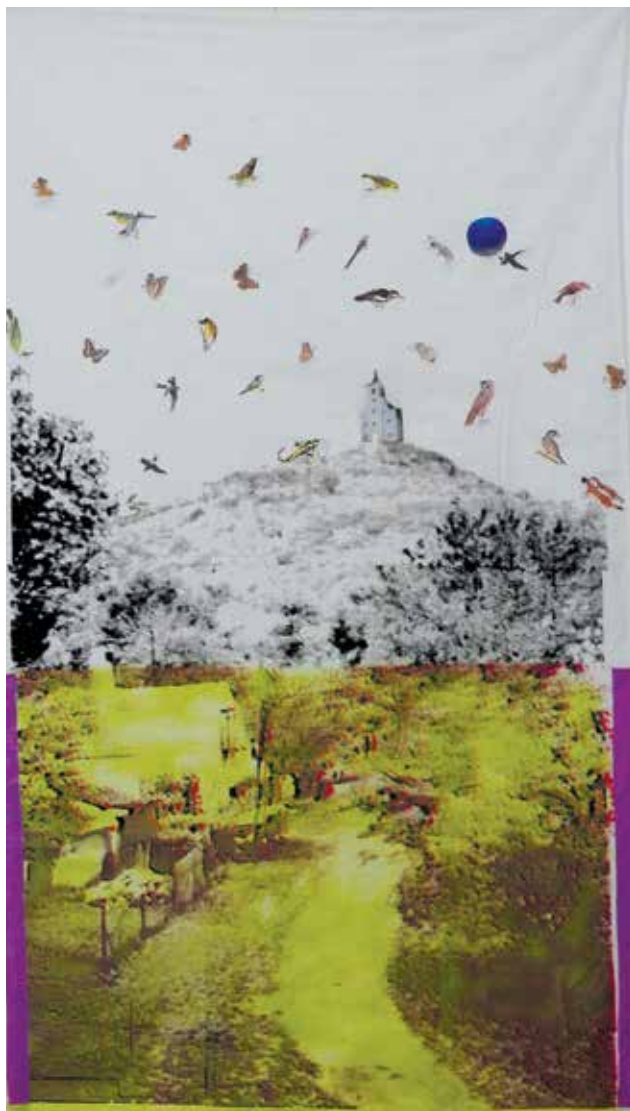

T. DOROMBY Mária: Roló-struktúrák I–III. | Mária T. DOROMBY: Roller Blind Structures I–III | 1978, len, fa, varrás, ragasztás
Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

fekete-fehér fotó valótlán illúzió, távoli álom, a zárt cella képzeletbeli ablaka. A cella mindannak a hiánya, amit a kép felidéz.”¹

Lovas Ilona ugyanabban az évben a fénnel s annak aspektusaival kívánt foglalkozni. A *Kisablak* című alkotása egy talált, eltört üvegű apró ablak, melyben az ablakkeret mögött elhelyezett üveggyapot szálak adják a függöny hatását, az alumíniumszálak pedig a képzeletbeli napfényugarakat, melyek betörnek az ablakon át. 1978-ban volt lakója a velemi Stirling-villának T. Doromby Mária, akit a szövött anyagok térbeli viselkedése mellett a különböző anyagok egymással való társítása is foglalkoztatott, amikből aztán új kompozíciók születhettek. Számára a legérdekesebb kísérlet az volt, amikor a légies, ritka szövésű lenvászonba egy irányban merevítésként fapálcákat helyezett. Ennek hatására geometriai törvényszerűségeket követő mozgatható redőzött textíliák születtek, amelyeknél további érdekes hatások voltak

elérhetők az anyag áttetsző tulajdonságaiból kifolyólag – például több kompozíció egymás mögé helyezésével. Úgy vélekedett, hogy ez a munkája jelentette a legnagyobb előrelépést, és új lehetőségeket tárt elé a folytatáshoz. Gink Judit az 1978-as értékelésében közli, hogy őt a közegcsere inspirálta, hogy egy eredetileg vászonra megfestett képet (Rubens) vászonra reprodukáljon, megteremtve ezzel a reprodukció reprodukcióját: az imitáció volt vizsgálatának tárgya. Szintén Gink Judittal és Lovas Ilonával együtt vett részt a velemi táborban Nagy Judit gobelinművész, akinek a megjelenése sok szakmai vitát indított, főképpen a nyílt napon, ugyanis megkérdőjeleződött az, hogy egy hagyományos technikával alkotó textilművész mit keres a kísérleti műhelyben. Természetesen attól, hogy valaki a szövést választja technikájának, még folytathat kísérleteket, ahogyan azt Nagy Judit is tette, mert vizsgálatai az emberi test és a drapéria viszonyára irányultak, amit bravúrosan meg is oldott. 1981-ben Kóky Krisztina a pályázatában elsősorban a vonalak és formák rendszerét akarta vizsgálni, mivel minden formát vonalak ritmusa eredményez. Velemben a korábbi ceruzarajzait tudta textilbe átültetni. Hauser Beáta szintén gobelinművészként érkezett Velembe. Neki már könnyebb dolga volt, mert nem

BAJKÓ Anikó: Velemi táj I. | Anikó BAJKÓ: Landscape of Velem I
1983, vászon, csipke, papír, nyomott, 133x95 cm
Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

BAJKÓ Anikó: Velemi táj II. | Anikó BAJKÓ: Landscape of Velem II
1983, vászon, csipke, papír, nyomott, 123x105 cm
Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

kérdőjelezték meg ottlétét, ahogy korábban a kárpitszővő Nagy Juditét. Feladatául a szövés apróbbra bontását tűzte ki, a felsoros szövés új utakat nyitott meg előtte. Ebből alakult ki az a grafikus szövés, melynek páratlan példája a *Velemi gobelin* című alkotás. Bajkó Anikó, aki több éven keresztül részt vett a kísérletezésben, általában a szálak, a műszálak vizsgálatával foglalkozott: azok gyűrésével, éghetőségével. Természetesen volt olyan év (1983-ban), amikor nem a textil magatartásformáit akarta vizsgálni: nem annak gyengeségeit, sebezhetőségét akarta kutatni, nem roncsolni akart sem fizikai, sem kémiai úton, hanem

TEMESY Ildikó: Cephalopoda | Ildikó TEMESY: Cephalopoda
1976, gyapjú, műszál, kender, vegyes technika, 210x190 cm
Fotó: Szombathelyi Képtár archívuma

szeretett volna valami mást kipróbálni. Ez lett a csipke, a háló és a raszter triumvirátusa, amelynek érdekes példája a *Velemi táj I–II.* című, applikációval, fotónyomással készült munkája. És végezetül meg kell említenünk az egyik legkiemelkedőbb velemi kísérletező művészt, Gecser Lujzát, aki az 1983-as, egyben az utolsó alkotótelepen a sokévnnyi, természetes anyagokkal való foglalkozás után – aminek legimpozánsabb tértextilje a *Hidak* című munka – áttért a műgyantával való kísérletezésre. Azon belül is a műgyantába merített drapéria érdekelte, melynek alapjait a gótikus szobrok és festmények tanulmányozása után rakta le. Így születtek meg az *R-sorozat* figurái (a mű reprodukcióját lapunk 2023/1-es számában, a 32. oldalon közöltük – a szerk.).

Velem, mely a gondtalan kísérletezés helyszíne, paradicsoma volt a textilművészeknek kilenc éven át, a modern szálművészet megismételhetetlen és egyben felülmúlhatatlan műhelye maradt Magyarországon, hatása és vívmányai a ma alkotó művészek munkáiban is felismerhető.

CEBULA Anna
művészettörténész,
a Szombathelyi Képtár igazgatója,
a kiállítás kurátora

(TeTT – Velem 1975–1983. Szombathelyi Képtár, Szombathely, 2022. október 20. – 2023. május 7. A Savaria Múzeumnak – a 3T (tiltott-tűrt-támogatott) korszakát, a '70-es éveket bemutató kiállítássorozata részeként – a Velemi Textilművészeti Alkotóműhelyt bemutató tárlata.)

1. Forgács Éva: Cella. In: Mihály Mária (szerk.): *Velemi Textilművészeti Alkotóműhely 1977*. Vas Megyei Múzeumok Katalógusai 56. 1978, 70–71.

Lapunk előző számában közöltük T. Doromby Mária megnyitóbeszédének szerkesztett változatát (*Múltidézés. Személyes visszatekintés a Velem 1975–1983 című kiállítás megnyitóján*. 2023/1, 30–33). Következő lapszámunkban Fitz Péter gondolatait olvashatják ebben a témában.

Köszönjük a Szombathelyi Képtárnak a Textigyűjteményéből válogatott művek fotóit.

A Velemi Textilművészeti Alkotóműhely és utóélete

2015-ben a velemi alkotóműhely elindításának 40. évfordulója alkalmából a Szombathelyi Képtár konferenciát rendezett Szombathelyen. Az elhangzott előadásokat egy tanulmánykötetbe foglaltuk (*A kísérleti textil*. Szerk. Cebula Anna. Szombathely, 2017). A konferencia egyik célja az volt, hogy 40 év elteltével is hangsúlyozzuk Velem jelentőségét, másrészt arra kerestük a választ, hogy a Velemi Alkotóműhely bezárása után, a nyolcvanas évek derekától hol és miként tudtak alkotni a textilművészek, és lehetett-e pótolni Velem szellemiségét Zsenyén, majd Kecskeméten.

C. A.

Az elhivatottság mozaikjai

FEKETE GYÖRGY ZALAEGERSZEGI ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSÁRÓL

Fekete György (1932–2020) belsőépítész-iparművész, a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) rendes, majd tiszteletbeli elnöke – a *Magyar Iparművészet* folyóirat újraalapítója – az utolsó alkotói periódusában készített, autonóm jellegű munkáinak jelentős részét egy állandó kiállítás céljaira az őt korábban díszpolgári címmel is kitüntető szülővárosának, Zalaegerszegnek ajánlotta fel. A város vezetősége a kiállítás helyszínéül a Göcseji Múzeumot jelölte ki, amely az épület teljes felújítását követően 2022. május 13-án nyitotta meg kapuit, két újrendezett korábbi és két új állandó kiállítással. Utóbbiak közül az egyik Fekete művészetét, a másik (*Elődeink élete* címmel) a város történetét mutatja be.

A Fekete György állandó kiállításának otthonául szolgáló, az épület felújítása során kialakított bemutatóter a Göcseji Múzeum földszintjének déli részén két, egymástól csak jelképesen elválasztott, L alakban elhelyezkedő teremből áll. A bejárat melletti falra a művész életének különböző vonatkozásait illusztráló, a hagyatékában

fennmaradt felvételekből összeállított nagy méretű fotómontázs, valamint a pályájának fő állomásait bemutató életrajza került. A szomszéd fal széléhez közel elhelyezett vitrin a könyveiből adott válogatás segítségével az irodalmi munkásságára világít rá, fölötté egy tablón Fekete *Vallomása* olvasható. A mellette lévő nagyobb kivetítőn egy róla szóló videófilmet (a budapest-hegyvidéki díszpolgárrá avatása alkalmából készített portréfilmet) lehet megtekinteni, a monitor elé két, a művész tervei alapján készült szék került. A másik szomszédos falon tablók sorakoznak – ezeket még ő állította össze – rajzaival, grafikai vázlataival. A fennmaradó falfelületekre és a szomszédos termet két részre osztó pengefalra kerültek a mozaikok, ezek mellett pedig néhány posztamensre kisplasztika jellegű kollázsok, hagyományos, kiállítótermi prezentációban.

Amikor kiállítása előkészítését még Fekete Györggyel közösen elkezdtük, nem gondoltuk, hogy mire megnyílik, már emlékkiállításnak kell beszélnünk róla. Ő maga

FEKETE György: Gyermekkor–felnőttkor–öregség | György FEKETE: Childhood – adulthood – old age
2010, fa, üveg, mozaik, 39x80 cm (Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)

Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

úgy képzelte el, hogy a tárlat magját a nagyobb részüket tekintve a 2000-es években, többségükben 2010 után készült, általa „mozaikoknak” nevezett alkotásai fogják képezni (e megnevezésüket a továbbiakban idézőjel nélkül használjuk). Ezeket egészíthetik ki – esetleg – tervei, rajzai, kész belsőépítészeti munkáinak fotói. A részletekről

azonban nem volt módunk – akkor: még, utóbb pedig sajnos: már – egyeztetni, és az igazat megvallva erre nem is igazán törekedtünk, hiszen arra készült, hogy a kiállítást majd ő maga rendezi meg. Korábban sem szokott ilyen jellegű forgatókönyvet írni, most is elsősorban a helyi benyomásokra és pillanatnyi megérzéseire kívánt

FEKETE György: Szent György | György FÉKETE: Saint George
2014, fa, fém, textil, famozaik-kollázs, 62x45 cm (Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)
Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

támaszkodni. Elküldte a Pesti Vigadóban rendezett, 2017-es kiállításának katalógusát¹, hogy válasszuk ki belőle azt a húsz alkotást, amelyek majd a tárlat gerincét képezik. Ezt megtettük, elfogadta, azután... A dolog sajnos ennyiben maradt.

Miután a kiállítás a jellegét tekintve ilyen szomorú metamorfózison ment keresztül, el kell(ett) döntenünk, hogy az eredeti koncepcióhoz tartjuk-e magunkat,

amely alapvetően az autonóm műalkotásokat készítő művészt, elsősorban Fekete György utolsó alkotói periódusát reprezentálja, vagy pedig az életmű egészét és valamennyi aspektusát próbáljuk meg – bőséges dokumentum- és fotóanyaggal illusztrálva – bemutatni. Másképpen fogalmazva: inkább művészettörténeti vagy inkább kultúrtörténeti szemlélettel közelítsük meg a művészt. Fekete György hatalmas és szerteágazó

FEKETE György: Erdi Pietà | György FEKETE: Sylvan Pietà | 2011, fa, kispasztika, 30x32x10 cm (Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)

Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

Az elhivatottság mozaikjai – Fekete György művészete című állandó kiállítás (részlet)

'Mosaics of the Vocation – György Fekete's Art,' permanent exhibition (detail) | Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

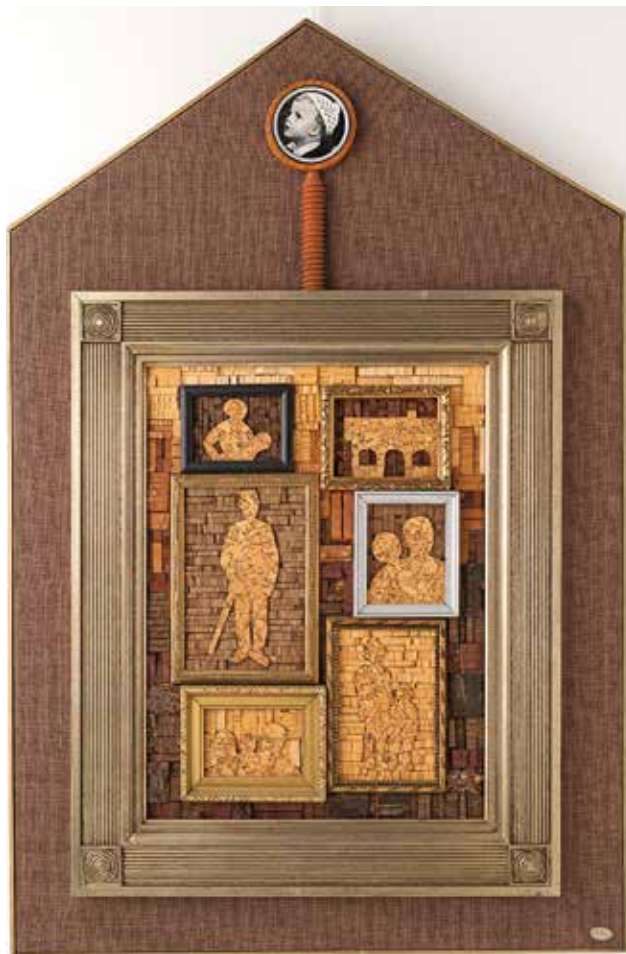
életművét feltérképezni és írásban, vagyis verbálisan összefoglalni önmagában is komoly kihívás, mindazonáltal megvalósítható, viszont kiállítótermi körülmények között, vizuálisan bemutatni már kevésbé. Sokoldalú egyéniségének köszönhetően művészi vénája kiterjedt az iparművészet, a képzőművészet, a belsőépítészet és az irodalom területére, affinitása volt a népművészethez, a kézművességhez, emellett kultúrpolitikus, tanár és gondolkodó filosz is volt. Mindennek teljes spektrumú bemutatása meghaladja egy kiállítás lehetőségeit. Végül – miután maga az alkotó még életében így képzelte el a kiállítást, ezen túl pedig a kurátor az előbbi diszciplína képviselője – az első lehetőség mellett döntöttünk.

FEKETE György: Otthon Zalaegerszegen
György FEKETE: At home in Zalaegerszeg
2015, fa, papír, kerámia, famozaik-kollázs, 59x49 cm
(Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)
Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

Ilyen módon a tárlat legnagyobb részét a mozaikok képezik. Ezek a névadó technika által igényelt aprólékossággal és türelemmel, alapvetően fából készültek, kézműves módszerrel, rengeteg, különböző színű és fajtájú fadarabka – forgács, reszelék, szeletke – felhasználásával, ugyanakkor a különböző applikált alkotórészeknek köszönhetően a tárgy-kollázs meghatározás is illik rájuk. Mondanivalójuk hihetetlenül gazdag, rengeteg utalást, ötletet és élettapasztalatot hordoznak, ami mögött határozottan kirajzolódik a művész keresztény, konzervatív

és patrióta elkötelezettsége, illetve felelősségtudata. E kreatív alkotások narratívájának különböző részleteit, aspektusait önmagukban többnyire már értéktelenné vált, olykor át is alakított vagy éppen teljesen új kontextusba helyezett, nem ritkán töredékes tárgyak hordozzák. Az alkotói gondolatok dekódolásában a frappáns címek is fontos orientáló szereppel bírnak, de Fekete György művei bőséges teret biztosítanak a néző saját asszociációinak is. A fiók mélyén vagy valamely poros padlás rejtekén megőrződött régi kacatok, emléktárgyak, érmék, veretek, díszítések, olykor azonban művészeti alkotások vagy éppen a természetben lelt, fantáziát megindító fadarabok egy sajátos és eredeti művészi miliő alkotórészeivé válnak. A tematika filozofikus (például *Gyermekkor–felnőttkor–öregség*, *Tiszteletadás a mesterségnek*, *A fa örök élete*), sokszor életrajzi jellegű (*Turistaemlék*, *Otthon Zalaegerszegen*, *Zsolesz Pannóniája*, *Mi*), gyakran a magyarságtudathoz (*Trianon*, *Összetartozás*, *Angyalok hozták*) vagy a kereszténységhez kapcsolódik (*Krisztus*, *Paraszt Pietà*, *Szent György*, *Ortodox szentjéj*), és egy évszázadokon átívelő, a múltból kiinduló, a jelent értékelő, de a jövőt is

FEKETE György: Mi | György FEKETE: We
2014, fa, papír, textil, famozaik-kollázs, 83x54 cm
(Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)
Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

vizionáló ívet rajzol fel. Fekete e vonulatának darabjai egy nemzetpolitikai dimenzióban gondolkozó kultúrpolitikus és a különböző művészeti ágakhoz integráns módon közelítő alkotóművész filozofikus gondolatvilágának lenyomatai.

FEKETE György: Képzelt város
György FEKETE: Imaginary town
2015, fa, fém, kerámia, famozaik-kollázs, 80x65 cm
(Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)
Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

világ összetettségére, változatosságára, színességére, egyszersmind töredezettségére is utal, a megmunkálás hihetetlen gazdagságában pedig a mesterség és a hagyományok iránti, a művész által mindig hangsúlyozott tisztelet is ott rejtőzik.

FEKETE György: Ítélezett a kommunizmus
György FEKETE: Communism has passed judgement
1988, fa, fém, papír, kollázs, 19x24x18 cm (Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg)
Fotó: Bicskei József / Göcseji Múzeum

Fontos rámutatni, hogy a felvonultatott alkotásokon, mozaikokon a művész igazi faművesként jelenik meg, aki a fában mint alanyanyagban rejlő lehetőségeket mind esztétikai, mind technikai, mind pedig filozófiai oldalról is teljes mértékben kihasználja. Aki képes akár egyenrangú alkotótársként kezelni a természetet vagy a véletlent (*Erdei Pietà*, *A rém* stb.). Fekete a famegmunkáló szerszámok szinte minden válfájának valamilyen lenyomatát felhasználta munkáin. Számára a fa olyan alanyanyag volt, amely még élettelen állapotában is organikus, az életre utaló jelleget hordoz magában. Tágabb értelemben pedig magát az egész anyagi, földi univerzumot is magában hordozza. Ha az ikonok aranylő háttere a mennyei szféra jelenlétére utal, a Fekete-mozaikok bizonyos szempontból hasonló szerepet játszó fa háttere a földi, empirikus világhoz kapcsolja az e tárgyakban manifesztálódó gondolatait. Egy élő, lüktető, izgalmasan vibráló világhoz. A mozaiktechnikával e

A kurátori szándék szerint a tárlat egyik oldalról felvillantja egy rendkívüli munkabírást, összetett, mélyen gondolkozó művészegyéniség és kultúrpolitikus gazdag életútját, másrészt egy egységes alkotói vonulatot reprezentáló tárgycsoport révén betekintést enged a művész gondolatvilágának mélyebb rétegeibe is, vagyis mind horizontális, mind vertikális jellegű tájékozódásra is lehetőséget biztosít. Zalaegerszeg büszke szülőttére – gyülekezetalapító református lelkészének, Fekete Károlynak fiára – és díszpolgárára, Fekete Györgyre, és a kiállítással ezt a büszkeségét is hangsúlyozni kívánja.

KOSTYÁL László
művészettörténész, a kiállítás kurátora

1. Fekete György 85+85. Pesti Vigadó, 2017. szeptember 29. – november 26. MMA, Budapest, 2017.

A szomorú, fájdalmas szemlélődés művei

BÚCSÚ KUNGL GYÖRGY (1955–2023)
KERAMIKUS-SZOBRÁSZMŰVÉSZTŐL

Immár negyedszázada dolgozván a magyar szobrászok lexikonjának összeállításán a több ezer címszó között ott sorakoznak azoknak az alkotóknak az adatsorai is, akik – egy szükségszerűen kreált, viszonylag új terminus megjelölésével – keramikus-szobrászként építették, építik fel munkásságukat. E különleges helyzetű és szerepű, munkálkodásuk révén az iparművészeti és a képzőművészeti ágazatot szintetizáló művészcsapat egyik legjelentősebb, egyéni arculatú életművét teremtette meg a 20. század utolsó harmadában és az új évezred első évtizedeiben Kungl György keramikus-szobrászművész. Az 1955-ben Tatán született, gyermekéveit Oroszlányban megélő, munkásságát 1985 óta Zsámbékon kibontakoztató

és kiteljesítő alkotó művészi tevékenységét első önálló tárlata, az 1986-os szentendrei kiállítása óta követhettük nyomon. Lexikoncímszavában regisztrálhattuk, hogy aktív művészeti-közéleti szerepvállalása jegyében a legjelentősebb művészeti szervezetek – a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, a Művészeti Alap, majd a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete – mellett tagja volt fontos műhely jellegű szerveződéseknek is – a Terra csoportnak, a Magyar Szobrász Társaságnak –, s hogy a rangos kerámia-seregszemlék, a pécsi Országos Kerámia Biennálék szakmai elismerései mellett elnyerte a Derkovits-ösztöndíjat és 1996-ban a Munkácsy Mihály-díjat is. Életrajzában feljegyezhattuk, hogy pályafutását

KUNGL György: Sótartó – Hommage à Cellini | György KUNGL: Salt cellar – Hommage à Cellini | 1996, aranyozott porcelán, 9x21x18 cm

Fotó: Sulyok Miklós

végigkísérték a hazai és külföldi kerámiaműhelyekben, művésztelepeken, szimpóziumokon kifejtett, rendkívül aktív alkotószakaszok – így ezek sorában Siklósról és Kecskemétről kell kiemelten megemlékeznünk. Az ezen alkotóperiódusok terméseként megszületett műegyüttéseket felvonultató, emlékezetes kiállítások jegyzékét is összeállíthattuk: munkáit Budapest, Pécs, Kecskemét, Tata és más hazai városok mellett többek között Róma, Párizs, Hamburg művészetkedvelő közönsége is megismerhette. A kiállítási kollekciók bemutatása mellett megbízásra monumentális, közösségi terekbe illesztett kompozíciókat is megtervezhetett és kivitelezhetett: különös sugárzású, önálló arculatú épületplasztikái és

díszkútjai Budapesten, Pécsen, Egerben, Oroszlányban, Kecskeméten és Zsámbékon valósulhattak meg. Kisebb léptékű művei köz- és magángyűjtemények kollekcióit gazdagítják, s e körben az Iparművészeti Múzeumról, a Magyar Nemzeti Galériáról, a pécsi Janus Pannonius Múzeumról és a tapolca-diszeli Első Magyar Látványtárról kell szólnunk. És mindemellett e gazdag, alkotásokban oly gazdag művészeti tevékenységet végigkísérte a pedagógiai, a művészpédagógusi munkásság: évtizedeken át a Budapesti Tanítóképző Főiskolán vezetett kurzus és a zsámbéki Keresztelő Szent János Iskolaközpont igazgatói teendőinek ellátása. Megrendítő és végtelenül szomorú, hogy lezárva pedagógiai tevékenységét, nyugdíjazását

KUNGL György: Nagy gaz | György KUNGL: Tall weed | 1993, mázas samott, 205x90x30 cm

Fotó: Sulyok Miklós

KUNGL György: Halak dala | György KUNGL: Song of the fish | 1988, mázas kerámia, 54x41x21 cm
Fotó: Sulyok Miklós

KUNGL György: Képregény III.
 György KUNGL: Comic strip III
 1992, sómázás kerámia, 17x19x10 cm
 Fotó: Sulyok Miklós

KUNGL György: Űzött vad I.
 György KUNGL: Hunted game I
 2023, porcelán, 33x26x22 cm
 Fotó: Sulyok Miklós

követően csupán néhány hónapon át élhetett teljesen szabadon művészi elhivatottságának.

Kungl György egyik első tárlata kapcsán világított rá Dippold Pál író, hogy a művész születésnapján, 1955. szeptember 19-én vásárolta meg az amerikai színészikon, James Dean azt a szédítő, 150 mérföldes sebességgel repesztő, ezüstszürke – ma úgy mondjuk: ezüstmetál – Porsche Spydert, amellyel tizenegy nappal később a halálba száguldott.¹ A művész korai alkotásainak fókuszában a különös alakmegformálások – így a James Dean-megidézések –, és a furcsa architektúrák (a városrészletek, a műszaki objektumok, a motoros kapa, az elsütött ágyú) kompozíciói már tárgyválasztásukkal, tematikájukkal is meglepnek. Ez a kerámiaművészettől és a szobrászattól is kissé idegen világ egy különleges, egyedi, a dombormű és a körplasztika között finoman egyensúlyozó plasztikai formarend létrehozásának, létrejöttének indikátora és tanúsítványa. Az önkényes méretváltások, a meglepő arányrendszerek, az alakok, a dolgok, a tárgyak egymáshoz kapcsolódása, a formák torzulásai, a formákat hangsúlyozó, plasztikussá emelő színek furcsaságai végül mégis valamifajta diszharmonikus rendet teremtenek. Azt jegyezhetjük fel e munkák hamburgi bemutatása kapcsán, hogy bennük „[a] szobrászat, a kerámiaművészet, a tárgyformálás és a festői látásmód és eszközhasználat határai el- és összemosódnak, a funkciók és szerepek egymásba olvadnak. A szobrászi mű hideg-rideg tárggyá alakul, a hűvös tárgy ürességgel telített dísz szerepében tetszeleg, s az öntelt dísz tartalmakkal dúszított szoborként lép fel, hogy aztán illuzionisztikus,

térhatású képként próbálhassuk meg értelmezni. [...] A formai komplexitással adekvát, árnyalt, szövevényes jelentésvilág jelenlétének magyarázata *látszólag* egyszerű: a nyolcvanas évek Magyarországot a valóság és az illúzióik sajátos elegye, a tények és a látszatok közötti szakadék könnyed szökkenésekkel való semlegesítése, a mélység és a felület, a lényeg és a felesleg felcserélhetősége jellemezte. Ez volt a lényege, működésének alapja. Itt a hősök összementek, de zsugorodottságukban is nagyra próbáltak látszani: ez az akarás, ez az erőlködés ihlette talán a Kungl alkotta miniatürizált monumentumokat, ez a kényszeredett jelentéktelenség ripacskodott a silány díszletek között. És ha feltesszük a kérdést: alapvetően milyen ez az eklektikájából egységet teremtő művészet – ironikus, parodisztikus, álpátosszal terhes, groteszk? –, akkor megkerülve a dilemmát, inkább csak azt mondhatjuk: fájdalmasan szemlélődő”.²

A múlt század nyolcvanas és kilencvenes éveiben született műveket tehát a kényszeredett jelentéktelenség silány díszletei közötti ripacskodás kíméletlen visszatükröztetéseiként minősíthettük. De napjaink szemszögéből vizsgálva, a jelennel szembeállítva, a gyorsan múló idő faggatózásaira válaszokat keresve a későbbi műcsoportokat is, a különös állatilény-megformálásokat: a kerámiasasok, a porcelánmókuszok és a porcelánnyulak, majd a szurikáták, valamint a benzinkút- és garázs-megjelenítések kollekcióit is így interpretálhatjuk. Az egyéni invenció, a tehetségen és az eredeti, önálló szemléleten túl mindezen műcsoportok létrejöttéhez természetesen szükség volt a korszellem áradására, a

KUNGL György: Hová menjek? | György KUNGL: Where shall I go? | 1989, mázas porcelán, 23x53x30 cm

Fotó: Sulyok Miklós

kerámiaművészetet meghatározó determinánsok megújulására, amelyek a nemzetközi, az egyetemes törekvések mellett a modern magyar művészetben is mélyreható változásokat, radikális fordulatokat hoztak. Ezekben a folyamatokban meghatározó jelentőségű művészeti törekvéseket reprezentálnak Kungl György alkotásai, amelyek a kiüresedtség változatlanságának miniemlékművei, az állandósulni látszó fájdalmas szemlélődés szomorú, szomorkás, zárványszerű látéletet sűrítő dokumentumai. Mindezt igazolhatja a művész egyik, 2013-ban feljegyzett és közreadott alkotói vallomása is: „Munkáim anyagukat tekintve kerámiák, szándékuk szerint szobrok. Tehát kerámiaszobrok. Nem használom a szobrászat megszokott agresszív anyagait: a betont, a vasat, az acélt. [...] Szobraim az elérhető legfinomabb, legnemesebb porcelánból készülnek. Az anyag a koncepció szerves része. Ez az anyag a mintázás stádiumában képlékeny, engedelmes, az emberi akaratot aláztatosan követi. Az égetés során emberi szándékokon túli, attól független erők hatnak. A mű végső állapotában rendkívül szilárd, kemény, megmászhatatlan, ugyanakkor esendően törékeny. [...] Műveim egyrészt kimerevített gondolatok, másrészt meditációs médiumok, melyeken szenvedélyek, érzelmek és magasztos eszmék állatfigurákon jelennek meg. Foglalkoztat a szövegbe rögzült (kikristályosodott) emberi alapértékek, erkölcsi axiómák, életvezetési normák,

szabályok és a csapongó, korlátlanul szabad gondolat ütköztetése. [...] Újabban készült szobraimon állatfigurák kerülnek kapcsolatba egymással vagy szimbolikus jelentéssel bíró tárgyakkal (könyv, kehely). Olyan dolgokat csinálnak, amiket mi szívesen elleplezünk. A bennük élő gyengeségeknek, gyarlóságoknak, a bűnök kísértéseinek engedve cselekszenek. Lusták, önzőek, irigyek, falánkok, iszákosak, bujálkodók, veszekedősek, szomorúak, mint mi magunk.”³

KUNGL György: Bujaság | György KUNGL: Lust
2012, mázas porcelán, 30x29x15 cm
Fotó: Sulyok Miklós

Már most, búcsúzóban felismerhetjük, hogy Kungl György olyan műveket hagyományozott ránk, amelyeknek elevensége nem csillapodik majd az idő múlásával, amelyeknek magas esztétikai régiókba emelkedő aktualitása nem kopik meg, s amelyek újra meg újra, újabb és újabb jelentésköröket nyithatnak meg előttünk. Ezért a Kungl-lexikoncímszót a művész váratlan távozása után sem zárhatjuk le: alkotásainak sorsát, a művészetére való hivatkozásokat a jövőben is éberen figyelniük, követniük kell.

WEHNER Tibor
művészettörténész

KUNGL György: Üvegfiú | György KUNGL: Glass boy
1991, mázas samott, 45x40x15 cm
Fotó: Sulyok Miklós

1. Dippold Pál: Utóirat. Meghívó Kungl György keramikusművész kiállítására. Leporellő. Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre, 1986.
2. Wehner Tibor: Kungl György tájképszobrairól. *Kungl György a Banán-teremben / György Kungl im Bananensaal*. Katalógus. Finanzbehörde der Freien und Hansestadt Hamburg, 1993.
3. Kungl György: Munkáim... *Kungl György keramikusművész kiállítás*. Leporellő. Museion No.1 Galéria, Budapest, 2013.

A szöveg a Kungl György keramikus-szobrászművész búcsúztatásán a zsámbéki Keresztelő Szent János Iskolaközpontban 2023. február 4-én elhangzott beszéd szerkesztett változata.

A szombathelyi Lakástextil Vállalat és a Mill'Art Stúdió II.

A LATEX FÉNYKORÁT KÖVETŐ „KFT.-KORSZAK”

A Latex szakmai sikereit jelzi, hogy 1968-ban, amikor az Ernst Múzeumban megnyílt a *Textil falikép '68* kiállítás – a szombathelyi textilbiennálék és ipari textilbiennálék előzményeként –, a részt vevő tervezők díjakat nyertek. „Ekkortól indulnak a beruházási munkák, pályázatok is, melyeknél Pécsi László tekintélye meghatározó.”¹ 1970-ben – Kovács Péter leírása szerint – a Soproni Szőnyeggyár kivált a Latexből.

A Latex tervezőcsoportja nem egyik pillanatról a másikra született meg, hanem „mielőtt hivatalosan is létrejött volna, a különböző gyárak tervezői már Budapesten, a Dalszínház utca 8. szám alatt három, egymás melletti utcára nyíló üzlethelyiségben terveztek. Ezek mellett alakították ki az – ugyancsak az utcáról megközelíthető –, az Ágyterítógyár kollekcióját bemutató kereskedelmi irodát és tárgyalót. Ebben a tárgyalóban ültek össze a leendő vállalat meglévő és jövőbeli tervezői minden hónap

első hétfőjén”.² (A Dalszínház utcai tervezői összejövetelek később, a nyolcvanas években már nem hétfőnként, hanem keddenként zajlottak.³)

1974-ben az Iparművészeti Múzeumban Latex Stúdió-kiállítás nyílt, és megkezdtek a posztógyári géppark korszerűsítését, új nyüstös és jacquard kettős plüssgépek beszerzésével; a „jacquard-osítási” program 1976-ban és 1977-ben is folytatódott. 1980-ban a tatai művelődési házban nyílt Latex Stúdió-kiállítás (*Textil falikép*. Komárom megyei Művelődési Központ, Tata) a tatai gyár szponzorálásával, ezt a tárlatot több másik követte. 1982-ben nyílt meg John Ágoston kiállítása a tatai várban (Kuny Domokos Múzeum), 1983-ban Cságoly Klára⁴ halála után pedig Bényi Eszter érkezett a Latex csapatába új tervezőként. Kovács Péter visszaemlékezése szerint: „1983-ban meghalt Cságoly Klára, volt kolléganőnk, akkor Pécsi Laci⁵ [Bényi] Esztert kérte meg, hogy legyen

KOVÁCS Péter: Vigyáz ránk | Péter KOVÁCS: Takes care of us
2010, gyapjú, 4-es felvetés, 21x18 cm
Fotó: Varga Gábor György

JOHN Ágoston: Kis honfoglalás | Ágoston JOHN: Lesser conquest
2005 körül, gyapjú, 4-es felvetés, 25x25 cm
Fotó: Varga Gábor György

a Lakásteztíl Vállalat dolgozója. Mi mindig jól kijöttünk egymással.”⁶ Bényi Eszter Torday Aliz művészeti író közvetítésével került a Latexhez. Bényi elmondása szerint: „Kiderült, hogy jó közösség és társaság, John Gusztí volt a legbarátkozóbb. Azonnal letegezett, de a többiek is kedvesek voltak. A keddi nap volt a kötelező ügyeleti nap, a többi esetében vagy bent [Dalszínház utca], vagy itthon dolgoztunk, de el kellett végezni a munkát időre.”⁷ A Latex íparművész tervezőiből később megalakuló Mill’Art csoport tagjainak összetartása, a tagok közötti baráti légkör még a gyár felszámolását követően is megmaradt.

1984-ben Pécsi László is elhunyt, és megszervezték Cságoly Klára emlékkiállítását a tatai várban. A Cságoly Klára és Kovács Péter által is követett, az 1970-es, 1980-as években Lengyelországból induló művészitextil-irányzat a

kender, len, juta vagy a szizál alkalmazását hozta divatba. A plasztikus tértextileket egyéni művészi munkájában Málík Irén szerint Cságoly képviselte leginkább.⁸ 1985-től Pécsi helyett Bakos Zsigmond⁹ lett az osztályvezető, és Sopronból a Latexhez került Málík Irén¹⁰ is, akit ekkora már mindenki ismert és kedvelt a Latexből. Málík Irén visszaemlékezése szerint: „végre társaságban tudtam dolgozni. Szőnyeg szakra kerültem, Prohászka Margit azt szerette volna, hogy a nyüstös tervezést csináljam, de nem volt kedvem hozzá, hiszen korábban már sokat foglalkoztam vele. Hat évig voltam az Íparművészeti Főiskola szakoktatója, ezért [tovább képezve magamat] a Csepeli Posztógyárba [mentem], mert úgy éreztem, hogy többet kell tudnom. [Ott] felsőruházati cikkeket kellett gyártani, ami nem volt felemelő. Később Sopronba hívtak,

BÉNYI Eszter: Belső fények | Eszter BÉNYI: Inner lights

2012, 4-es felvétel, 100x100 cm

Fotó: Varga Gábor György

ahol hét évet töltöttem, ezután kerültem a Latexbe, Fekete Ferenc¹¹ volt a főnököm. Amikor odakerültem, Tatán kézi szőnyegkészítés is zajlott: süketnémák dolgoztak állókereteken. Kevés modernszőnyeg-feladatot kaptunk, főleg klasszikus (boharai türkmén) szőnyegeket kellett terveznünk exportra, ami körülbelül másolási feladatnak és rabszolgamunkának felelt meg. Néha megengedték, hogy hannoveri kiállításra egy-egy modern szőnyeget is tervezzünk, amelyek kivitelezése Tatán zajlott. Szerettem, hogy a modern elképzeléseinket megcsinálták, és segítettek.”¹²

MÁLÍK Irén: Kíváncsiság | Irén MÁLIK: Curiosity
2021, pamut, len, celljuta, 2-es felvetés, 103x96 cm
Fotó: Varga Gábor György

1985-ben a Szombathelyi Fonó- és Szövőgyár is a Latex tagjává vált.

1986-ban a bajai Finomposztó Vállalattól került a Latexhez Kiss Katalin¹³, és a tatai várban megnyílt Bényi Eszter és Kovács Péter kiállítása, amelyet utána még számos közös kiállítás követett. „Szerettek együtt kiállítani és illetek is egymáshoz” – emlékezik vissza Málík Irén. Kovács szóbeli közlése szerint: „A Lakástextil Vállalat tatai gyára finanszírozott egy kiállítást a tatai várban, ami 1986-ban volt. Egyikünk se tudta volna megtölteni egyedül a termeket. Körülbelül ugyanolyan két nagy tér volt, mint most¹⁴ a Csepel Galériában. Az egyik térrészben volt Eszter, a másikban pedig én. De ezt mind a ketten úgy tartjuk számon, hogy ez önálló kiállításunk volt, nem kevertük össze a műveket, tehát ketten állítottunk ki, de külön-külön. Aztán 1990-ben volt megint közös kiállításunk Zalaegerszegen.”¹⁵

1988-ban rendezték meg az utolsó, a tatai gyár által finanszírozott Latex Stúdió-kiállítást a várban. Málík Irén visszaemlékezése szerint: „A tatai gyár volt az, ahol egy kicsit akartak valamit (értsd: támogatni a gyári tervezők művészi exhibicionizmusát, amely megvolt mindannyiukban), a szombathelyi nem annyira. Ezt is szerettem. [A kiállítások] mind jó hangulatúak és nívósak voltak. A gyári tervekbe még a nevünket sem lehetett beírni. Egyszer próbáltuk meg: nagyon nagy felháborodást keltett, hiszen gyári tervezőként teljesen a gyárnak voltunk elkötelezve.”¹⁶ Kiss Katalin ellenben úgy emlékszik vissza, hogy amint a Latexbe került, rögtön azzal a kéréssel fordult a gyárhoz, hogy segítsenek a szombathelyi Savaria Múzeumban rendezett önálló kiállítási anyagának kivitelezésében. „Minden segítséget megkaptam, a gyáriak büszkék voltak rám, és a vezérigazgató is eljött a megnyitóra. A 7. Ipari Textilművészeti Biennálén a Művelődési Minisztérium különdíját nyertem el Vereczkey Szilviával közösen a Tuja kollekciókkal (a még Baján kivitelezett pályázati anyaggal), 1985-ben. 1987-ben volt a díjazottak kiállítása a Savaria Múzeumban, amikor még csak néhány hónapja voltam latexes. A kiállítótér hatalmas, nem lett volna elég a bajai anyag, de Szombathelyen minden ide készült tervemet legyártották.”¹⁷ A gyári tervezőmunka mellett Málík Irén (és „természetesen” Bényi, Kiss, Kovács) sem adta fel egyéni művészi munkáját, mint láttuk: művészi terveiket és kibontakozásukat kifejezetten támogatta a munkahelyük. „A tatai gyárban csinálták meg az egyedi terveinket, és díjakat is nyertünk.”¹⁸ 1985-ben a 7. Ipari Textilművészeti Biennálé díját vehette át Szombathelyen Málík. A teljesség igénye nélkül: John Ágoston, Daróczi Péter, Kovács Péter, Fekete Ferenc és más latexesek is rendszeresen nyertek díjakat az ipari biennálékon.

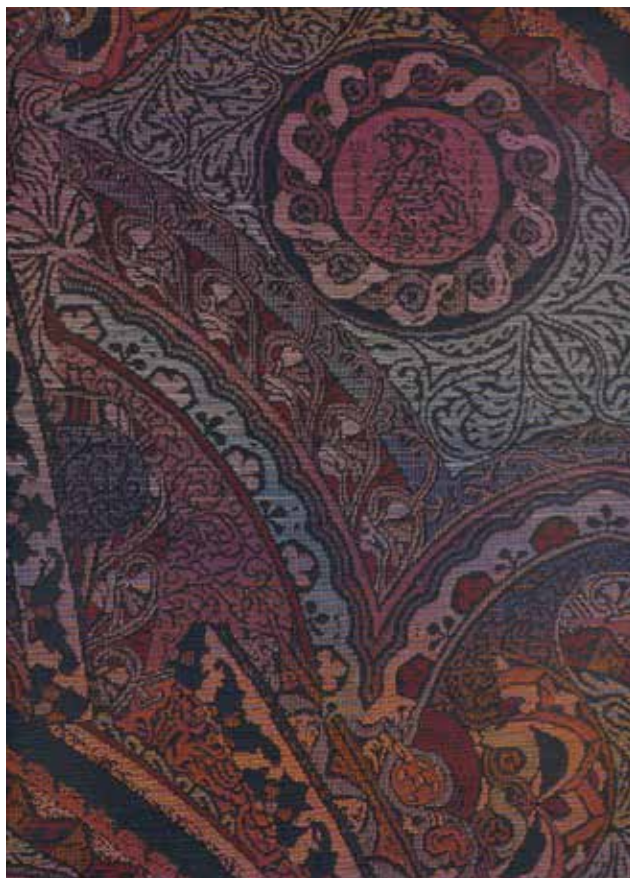
Mill'Art csoport: Szabadság – lehetőség | Mill'Art group: Freedom – option
1998, raklapra hajtogatott textíliák
Fotó: Daróczi Péter

1987-ben Daróczi Péter¹⁹ a számítógépes tervezéshez jól értő, ambiciózus fiatalként került a Latexhez. „Nekünk, akik már megszoktuk ezt a monoton rendszert, jól jött [Daróczi] Péter érkezése, színösszeállításban és tervezésben is szép bútorszöveteket csinált, díjakat is nyert Szombathelyen.”²⁰ Daróczi Péter elmondása szerint: „Fiatal diplomásként kerültem oda, [Kovács] Péter adott jacquard-szöveteket, hogy nézzem meg. Elkezdtem csinálni. Péter odajött hat perc múlva, hogy megvan-e már. Aztán megmutatta, hogyan kell egyszerűbben elemezni a szövetmintákat, mint ahogyan az egyetemen tanultam. Havonta-háromhetente mentünk le, nagyon szerettem lejárni, jó közösség volt. Segítettük egymást, konstruktív, segítőkész kritikákat kaptunk. Leginkább hozott minta alapján reprodukált bútorszöveteket terveztem. A minőség, tehát a kopásállás és színtartás volt fontos kritérium szőnyegre, bútorszövetre és a takarók, faliszőnyegek esetében is.”²¹ Daróczi Péter elmondása alapján a nyolcvanas évek végén Séra Istvánnal, Kovács Péterrel Liberecbe egy textiltechnológiai céghez mentek tanulmányozni a korszerűbb számítógépeket, amelyekből ebben az időszakban a Latex is vásárolt, mintegy tizedére csökkentve a tervezési folyamat idejét. A Latex tervezői

rangos hazai iparitextil-díjakat kapnak, és brüsszeli (*Decosit*), frankfurti (*Heimtextil*) depó-kiállításokon mutatkozhattak be.

A Mill'Art, avagy a „kft.-korszak”

1991-től Kovács Péter lett a Latex kinevezett osztályvezetője, és 1992-ben megalakult a Mill'Art Kft.²², a Latexben kialakult barátságok mentén szerveződő csoport diplomás iparművészeiből. Az ipari és egyedi tevékenységet egyaránt folytató társaság számos sikert ért el hazai és nemzetközi kiállításokon, pályázatokon.²³ A névadásban Bényi Eszter édesanyja, Supka Magdolna művészettörténész segédkezett. Hat textiltervező (Bényi Eszter, Daróczi Péter, John Ágoston, Kiss Katalin, Kovács Péter és Málik Irén) olyan tervezőstúdiót hozott létre, mely képzőművészeti csoportként és vállalkozásként is működött 1997-ig. „Egyikünk se volt vállalatvezetésben vagy szervezésben ügyes, mi már kicsit beleöregedtünk, ezért lett a Daróczi [Péter] a vezetője a stúdiónak, ő szervezte a munkákat. Olyan megrendelőkkel állt kapcsolatban, akik szőnyeg- vagy lakásfelújítást kiviteleztek. Kovács Péter nagyon szelíd, nem rámenős, természete miatt nem volt vezetőnek

KISS Katalin: Armand jacquard-bútorszövet. Gyártó: Aste Hungária Kft.
Katalin KISS: Armand jacquard upholstery fabric. Manufacturer: Aste Hungária Kft. | 1994, pamut
Fotó: Kovács Péter

KOVÁCS Péter: Hickory jacquard-bútorszövet. Gyártó: Aste Hungária Kft.
Péter KOVÁCS: Hickory jacquard upholstery fabric.
Manufacturer: Aste Hungária Kft. | 1990, pamut, viszkóz
Fotó: Daróczi Péter

való, de mi nagyon szerettük és elfogadtuk. Ő nem harcolt, inkább belenyugodott abba, amit a főnökei mondtak. [Kovács] Péter nem tekintette magát vezetőnek, inkább barátként kezeltük.”²⁴

DARÓCZI Péter: Harvay színvariációs jacquard-bútorszövet. Gyártó: Aste Hungária Kft. | Péter DARÓCZI: Harvay colour variation jacquard fabric. Manufacturer: Aste Hungária Kft. | 1989, pamut, viszkóz
Fotó: Daróczi Péter

A Mill'Art 1992-es megalakulását Kiss Katalin elmondása szerint már a gyár szétesésének, a munkák ritkulásának kényszere és az évek óta tartó baráti kapcsolatok szülték meg. 1994-ben a Lakástextil Vállalat a piac beszűkülése következtében, és mivel a lízingdíjak és egyéb járulékok, adók kifizetésére képtelen volt – csődeljárást kért. 1995-től a vállalat Kft.-kre esett szét. A törzsgyár és a tatai gyár Lakástextil Kft. néven működött tovább, a Bútorszövetgyár német tulajdonossal Aste-Hungaria Kft. néven működik, a posztógyár Posztógyár Kft.-vé nevezték át, a Fonó- és Szövőgyár pedig Savatex néven alakították át vállalkozássá. „A kilencvenes évek eleje volt az »Aste időszaka«; a Latex akkor hitte el, hogy tudunk olyan innovatív terveket csinálni, amik nyugati megrendelőnek is tetszenek. Az Aste nyugatnémet áron vette meg a terveket. Jól prosperáló volt, nagy segítség volt, hogy a Latex vegyesvállalattá – a kőszegi bútorszövetgyárhoz kapcsolódó vegyesvállalattá – vált.”²⁵

A Latex fénykorát és a kft.-korszakot is összefoglalja a *Szabadság – lehetőség* (1998) című, raklapra helyezett, a csoport tagjai (Bényi Eszter, Daróczi Péter, John Ágoston, Kiss Katalin, Kovács Péter, Málík Irén) által tervezett és kivitelezett textíliákból összeállított installáció, amely egyrészt az alkotók összetartozását, másrészt az ipari textiltervezés szempontjából virulens korszak lezárását is szimbolizálja. A raklapra hajtogatott ipari textíliák installálása Kiss Katalintól és John Ágostontól származott, de a Latexben dolgozó baráti körre kovácsolódó társaság tagjai közül mindenkinek a munkája belekerült, közös műnek tekintik. Málík Irén visszaemlékezése szerint: „Sokféle anyagból egyedi textilt csináltunk, mégis ipari díjat nyertünk vele. Nagy közös munka volt, jó ízzel csináltuk. A meglévő anyagokat szedtük össze attól függetlenül, hogy kié. Hajtogatva raktuk fel, néha kihagyva egy-egy csücsköt.”²⁶ A hajtogatott, egyenként körülbelül másfél milliméteres egységekből álló forma rengeteg anyagból jött létre. Daróczi visszaemlékezése szerint: „Jó érzés volt egyben látni a megvalósított munkáinkat, amelyeket nagyon szerettünk csinálni, és amelyek nagy részét (például a Malévnak, vagy buszok számára tervezett bútorszöveteket) el is tudtuk adni. A raklapba került a Malévnak tervezett plasztikus éghetetlen bútorszövetem is.”²⁷

A Latex „kimúlása sokáig tartott”.²⁸ „A hanyatlás időszakában még nem tudtuk, hogy ennyire rossz vége lesz, de hallottuk, hogy a válságot olcsó holland szőnyegek importja okozhatja.”²⁹ 1999-ben eladták a tatai gyárat, és a tervezőknek, Málík Irénnek és Daróczi Péternek is felmondtak, Kovács Pétert nyugdíjazták és a Mill'Art is

Mill'Art csoport: H-szériás jacquard-bútorszövetcsalád. Gyártó: Aste Hungária Kft; Latex Kőszegi Bútorszövetgyár | Mill'Art group: H series jacquard upholstery fabric family. Manufacturer: Aste Hungária Kft., Latex Upholstery textile mill, Kőszeg | 1989–1998
Fotó: Daróczi Péter

megszűnt. A szombathelyi gyár megmaradt részét magyar tulajdonosok vették meg, és Latex 2000 Zrt. néven új céget alakítottak. 2000-ben a volt tatai gyár egy részét is lebontották, majd 2001-ben a kőszegi Posztógyár Kft. és a Savatex Kft. is megszűnt. Az Aste Hungaria Kft.-t a német tulajdonos magyar jelentkezőknek adta el, de a tervezést innentől külső megbízással oldották meg.³⁰

A jelentős hanyatlást a textilipari statisztikák is alátámasztják. 2000-re a textiliparban foglalkoztatottak létszáma 46 599 főről 32 406 főre csökkent.³¹ Kovács Péter 2018-as helyzetösszegzése szerint: „Az iparban a mai fiataloknak Magyarországon nincs lehetősége, vagy alig. Az Eventuell [Galéria] – ők azok, akik még valamennyire kapcsolatban vannak a Latex maradékával, a kőszegi gyárral, vagy hát állítólag van valahol még egy jacquard-cég, azt nem tudom, hogy mit csinálnak.”³² A gyári tervezőmunka megszűnése után azonban nagyobb hangsúly kerülhetett az egyedi művészi pályára. Málik

DARÓCZI Péter – TÓTH Szilvia: H-szériás (Harvey, Husar, Hamlet) ruhaszövet-minőségéből készített, elegáns női ruhakollekció egyik darabja. Gyártó: Aste Hungária Kft. Kivitelező: Nyíregyházi Háziipari Szövetkezet | Péter DARÓCZI – Szilvia TÓTH: An item of the elegant female dress collection from the H series (Harvey, Husar, Hamlet) fine fabric. Manufacturer: Aste Hungária Kft. Produced by Nyíregyháza Homecrafts Cooperative | 1997, 100% pamut
Fotó: Tóth György

Irén elmondása alapján: „Kicsit felszabadulás is volt, mert tudtam jobban koncentrálni a saját tervezőmunkámra, amelyet azelőtt is csináltam, csak akkor nem volt rá annyi időm.”³³

KISS Katalin: Sorszámozott tájlemlék | Katalin KISS: Numbered landscape memories | 2016, pamut, gyapjú, selyem, 4-es felvetés, 175x115 cm
Fotó: Varga Gábor György

A Latex megszűnésével kieső jövedelmet a Mill'Artba kiszervezett munkákkal próbálták valamelyest pótolni az iparművész tervezők. „Próbáltuk megszerezni a Dalszínház utcai tervezőirodát a stúdió számára a Latextől, de az nem sikerült. Úgy tűnt, az ipari tervezésből nem lehet megélni, kézi csomózású szőnyeggel próbálkoztunk magánházak számára. A kilencvenes évek elején egy olyan tervezési lehetőségünk volt, amikor egy épített házát kb. 200 négyzetméternyi szőnyeggel kellett ellátnunk. Egyes részeit a szőnyegeknek, például az emlékezetes U alakút, Békésszentandrás szővettük le. Utóbbi nagyobb közös munkánkat más megrendelések követték.”³⁴ Ezek közül a jelentősebbek – mint például padlószőnyeg az Országházban, falikárpit a Pesti Művész Színházban, az Iparművészeti Múzeumban, a szombathelyi Savaria Múzeumban és a Szombathelyi Képtárban, kárpitok az Alpokalja Panzióban, a budapesti Nemzetközi Kereskedelmi Központban, padlószőnyegek a budapesti

Hotel Forumban, falitextil a kőszegi Házasságkötő teremben, gobelin a budapesti Otard Drinkbárban és a Ballantine's Clubban. De a stúdió bútorszöveveivel a tömegközlekedésben is találkozhatunk: az egykori Malév textílián, a millenniumi földalattiban, vagy a metró üléshezatain.

Végigkövetve a Latexből kiváló Mill'Art Stúdióval kapcsolatos eseményeket, kijelenthetjük, hogy a Mill'Art a hivatalos megszűnése után máig összetartó baráti társaság maradt. A tagok nem egyszer közös kiállításokon szerepeltek az utóbbi évtizedekben is. Legutóbb a 2022 szeptemberében John Ágoston és Kovács Péter emlékére rendezett *Együtt (2+4)* című tárlaton a Csepel Galériában, amelyről Wehner Tibor³⁵ cikkében olvashattunk.

E kétrészes tanulmányban, amelyben igyekeztem felvázolni néhány jelentős tervezőművész-pályát,

illetve egy, a gyáripár hanyatlásának okán megszülető tervezőstúdió megszületését, vázlatosan felsejlik egy további kutatásra érdemes nyugat-magyarországi textilgyár története is. Ráirányítottam a figyelmet egy, a gyáripár virulens korszakát lezáró, szimbolikus jelentőségű, ipari textíliákból kompilált, konceptuális alkotásra, a *Szabadság – lehetőségre* (1998), amely a 15. Alkalmazott Textilbiennálén Szombathelyen a Kulturális Alapítvány a Textilművészetért díját nyerte el, s azt a szerencsés körülményt is kifejezi, hogy a 20. század második felében Nyugat-Magyarországon az ipari tervezői és művészi munka párhuzamosan végezhető, összeegyeztethető tevékenység lehetett.

MOLNÁR Eszter
művészettörténész

1. Kovács Péter: Latex, amire emlékszem. In: Prohászka Margit: *Volt egyszer egy Latex. Nyüsstös lakástextil-tervezés a 20. század második felében*. Geopen Könyvkiadó, Budapest, 2008, 37.
2. Uo. 15–16.
3. Kiss Katalin szóbeli közlése, 2022. augusztus.
4. Cságoty Klára (1935–1983) textiltervező iparművész.
5. Pécsi László (1929–1984) textiltervező iparművész.
6. Molnár Eszter interjúja Kovács Péterrel, 2018, kézirat, osz. n.
7. Molnár Eszter interjúja Bényi Eszterrel, 2022. október, kézirat, osz. n.
8. Molnár Eszter interjúja Málik Irénnel, 2022. október, kézirat, osz. n.
9. Bakos Zsigmond (1932–2007) 1950–1955 között járt az Iparművészeti Főiskolára, mestere Schubert Ernő volt. 1961-től 1963-ig a Soproni Szőnyeggyár tervezője volt. 1963–1991 között a Lakástextil Vállalat iparművészeként a szombathelyi, soproni, kőszegi és tatai gyáraknak tervezett. Számátalan ipari design tervezője. Jacquard-bútorszövevek, függönyök jellemzik munkásságát. Prohászka, i. m. (lásd 1. jegyzet), 52.
10. Málik Irén (1945–) 1963-ban a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban érettségizett festő-grafikus szakon. 1970-ben szövottanyag-tervezőként diplomázott az Iparművészeti Főiskolán, tanárai Bakay Erzsébet, Plesnivy Károly és Rákossy Zoltán voltak. Tervezett a Csepeli Posztógyárban, tanított az Iparművészeti Főiskolán, dolgozott a Soproni Szőnyeggyárban, 1985-ben került a Latexhez. Sok szőnyegterve valósult meg, de tervezett padlókérpitot és bútorszövetet is. „Pályafutása során az ipari és egyedi textilek készítése egyforma jelentőséggel bír.” Prohászka, i. m. (lásd 1. jegyzet), 81.
11. Fekete Ferenc (1930–2008) 1955-ben végzett az Iparművészeti Főiskolán. A Tatai Szőnyeggyár tervezője volt. Gépi szőnyegeket és padlókérpitokat tervezett. Részt vett a Latex Stúdió közös kiállításain. Prohászka, i. m. (lásd 1. jegyzet), 57.
12. Molnár Eszter interjúja Málik Irénnel, 2022. október, kézirat, osz. n.
13. Kiss Katalin (1957–) 1983-ban diplomázott az Iparművészeti Főiskolán, 1983-tól 1986-ig a bajai Finomposztó Vállalat tervezője volt. Prohászka, i. m. (lásd 1. jegyzet), 76.
14. 2018-ban Kovács Péter és Bényi Eszter közös kiállításán a Csepel Galériában.
15. Molnár Eszter interjúja Kovács Péterrel, 2018. április, kézirat, osz. n. A 2022 szeptemberében nyílt John Ágoston és Kovács Péter emlékére rendezett *Együtt (2+4)* című kiállítást (amelyen Bényi Eszter, Málik Irén, Kiss Katalin és Rónai Éva is részt vett) sem csoportos kiállításaként, hanem hat művész autonóm kiállításaként kell kezeljük.
16. Málik Irén szóbeli közlése, 2022. október 2.
17. Kiss Katalin szóbeli közlése, 2023. január.

A tanulmány a Magyar Művészeti Akadémia művészeti ösztöndíjprogramjának keretében készült. A szöveg első része – *A szombathelyi Lakástextil Vállalat és a Mill'Art Stúdió I. Jellegetes „iparművész-” és iparművész-pályáik a 20. századi Magyarországon* – lapunk előző számában jelent meg (2023/1, 40–44).

18. Málik Irén szóbeli közlése, 2022. október 2.
19. Daróczy Péter (1958–) 1987-ben végzett az Iparművészeti Főiskolán, többek között jacquard-bútorszöveket tervezett.
20. Molnár Eszter interjúja Málik Irénnel, 2022. október, kézirat, osz. n.
21. Molnár Eszter interjúja Daróczy Péterrel, 2022. október, kézirat, osz. n.
22. Az idézetek Kovács Péter: Latex, amire emlékszem című írásából származnak. In: Prohászka, i. m. (lásd 1. jegyzet), 39.
23. „Ipari tevékenység: szövött bútorszövevek, függönyök, takarók, tapéták, asztalterítők, terítékek, ágyszerítők, szőnyegek, öltözködési textíliák tervezése adott technológiára is, technológiai utasítások, színezések, kötések, számítógépes rajzok elkészítése. Egyedi tevékenység: gobelinek, szőtt és festett falitextilek, szőnyegek, tértextilek tervezése és készítése. Enteriőrök kialakítása, belsőépítészettel együttműködve. Grafikai munkák, kiállítások tervezése, rendezése.” Vö. Mill'Art csoport katalógusa. Grafika: Daróczy Péter. Mester Nyomda, osz. n.
24. Málik Irén szóbeli közlése, 2022. október 2.
25. Molnár Eszter interjúja Daróczy Péterrel, 2022. október, kézirat, osz. n.
26. Málik Irén szóbeli közlése, 2022. október 2. A mű nem került (köz)gyűjteménybe, „mivel a szövegeknek csak egy része volt a saját tulajdonunk, az általunk tervezett, a gyáraktól kölcsönzött textileket vissza kellett adnunk”. Kiss Katalin szóbeli közlése, 2023. január.
27. Molnár Eszter interjúja Daróczy Péterrel, 2022. október, kézirat, osz. n.
28. Uo. Elsőként Kiss Katalintól és Bényi Esztertől váltak meg 1995-ben. „Mivel mindketten kisgyerekes szülők voltunk, én ráadásul egyedülálló, minket nehezebb volt mozgatni, mi ketten nem tudtunk hirtelen a szombathelyi számítógéphez leutazni. A munkám persze enélkül is el tudtam látni, mégis, úgy gondolom, ez lehetett az ok.” Kiss Katalin szóbeli közlése, 2023. január.
29. Molnár Eszter interjúja Bényi Eszterrel, 2022. október, kézirat, osz. n.
30. Kovács Péter: Latex, amire emlékszem, In: Prohászka, i. m. (lásd 1. jegyzet), 40–41.
31. Galambos Attila: A textil- és ruházati ipar fejlődési lehetőségei. 8. Nemzetközi Nyersanyag Konferencia, „A textilipar fejlődési irányai a nyersanyag aspektusából”, 2001. május 16–17., Budapest, Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület, 9.
32. Molnár Eszter interjúja Kovács Péterrel, 2018, kézirat, osz. n.
33. Málik Irén szóbeli közlése, 2022. október 2.
34. Molnár Eszter interjúja Daróczy Péterrel, 2022. október, kézirat.
35. Vö. Wehner Tibor: Műhelymunkák, párhuzamok: faliképek, domborművek. John Ágoston és Kovács Péter textilművészek emlékkiállítás. *Magyar Iparművészet*, 2022/7, 24–29.

A vonal teste, az anyag lelke

EGY GRAFIKUS ÉS EGY PORCELÁNTERVEZŐ KÖZÖS ALKOTÁSÁRÓL

Egy kiállítás hívta életre Forrai Ferenc grafikusművész és Kondor Edit porcelántervező művész közös alkotását: a limitált szériában, öntött technikával készült porcelántálat, -tálcát és -vázát, amelyeken fekete színű dekormatricával felvitt díszítés és néhány szó látható. Az *Egy művész, Egy designer* című kiállítást a Faur Zsófi Galériában nyitották meg 2020 végén,¹ a kurátori felhívásra készült tárgyegyüttes megszületésétől keltezhető a grafikus és a keramikus együttműködése.

A két alkotó saját, egyéni pályáján haladva ért el sikereket, nevük jól ismert a művészet, a vizuális és a tárgykultúra világában. Kondor Edit 2001-ben diplomázott a Magyar Iparművészeti Egyetemen (ma: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) szilikáattervező szakjának kerámia szakirányán. 2013-ban szerzett DLA-fokozatot. Jelenleg a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen a tárgyalkotás alapszak és a kerámiatervezés mesterszak vezetője. Munkásságában

a formatervezési feladatok, valamint az autonóm kerámiaplasztikák készítése egyaránt jellemző. A jelen írás szemszögéből fontos kiemelni Kondor diplomamunkáját, amely porcelánból tervezett kozmetikai edénycsalád volt, és amelynek Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíjjal továbbfejlesztett változatát 2004-ben Magyar Formatervezési Díjjal jutalmazták. Továbbá DLA-mesterművét, az *Éhség és bőség* – Massimo Montanari az étkezés kultúrtörténetéről szóló kötetének főcímét² viselő – asztali készletét, valamint *A vásárnap ebéd* című, Góg Angéla food designer projektjéhez tervezett étkészletet.³ Mindegyikben közös a gyakorlati-használati funkcióra szabott, ergonomikus és organikus formálás, a visszafogott dekoráció vagy annak teljes hiánya, ami szintén tudatos tervezői választás, célja pedig a maximális tisztíthatóság elérése, valamint a választott matéria – a porcelán – anyagi minőségeinek, szépségeinek megmutatása.

FORRAI Ferenc – KONDOR Edit: Váza – „ez nem kezdet, sem vég” felirattal
Ferenc FORRAI – Edit KONDOR: Vase – inscribed ‘neither the beginning, nor the end’ | 2020, porcelán, dekormatrica, sorszámozott, 33,5x9,5 cm
Fotó: Forrai Ferenc

FORRAI Ferenc – KONDOR Edit: Tál – Képes Gábor-idézzettel:
„Néhány vonallal vázolom a változó világot”
Ferenc FORRAI – Edit KONDOR: Dish – with a quotation from Gábor Képes:
‘I represent the changing world with a few lines’
2020, porcelán, dekormatrica, sorszámozott, Ø 33,5 cm
Fotó: Forrai Ferenc

Forrai Ferenc tervezőgrafikus-tipográfus stílusa markáns és jól felismerhető: absztrakt, geometrikus és színes, egyszerű elemekből építkező, ugyanakkor szimbolikus, kódolt, rétegzett jelentésű. Egyetlen szóval: frappáns. Forrai alkalmazott grafikusként számos márkának tervezett már arculatot, termécsomagolást. Egyéni

alkotásaiban a szépirodalomnak hódolva készíti grafikáit és újabb objektjeit, melyek egyszerre megkapó (vers) illusztrációk és narratív folyamattá alakuló, képes gondolatok. Alkotói praxisában mindig rendszereket hoz létre a grafika elemi egységeiből, egy-egy témát pedig többször, több nézőpontból is feldolgoz.

FORRAI Ferenc – KONDOR Edit: Tálca – Tóth Réka Ágnes-ideézetel: „Írányaid elnyújtott egyenesek” | Ferenc FORRAI – Edit KONDOR: Tray – with a quotation from Réka Ágnes Tóth: ‘Your directions are extended straight lines’ | 2020, porcelán, dekormatrica, sorszámozott, hosszúság: 33,5 cm
Fotó: Forrai Ferenc

Forrai számára ilyen visszatérő téma, egyben formanyelvének és művészetének kifejezőeszköze a vonal, amelyről filozofikus mélységekben gondolkodik, és költői érzékenységgel ír. „[...] vonal, a minden és a semmi találkozása [...] Vonal a tenyerünkön, a fa levelein, erek a testünkben, a növények gyökérzete, vízerek a földben és felette, összetalálkoznak, eggyé válnak, folyamatban... vonal, húzom a vonalat, átmelegedik a papír, a vonalak helyzete, aránya, ritmusa jelentéssel telítik, nem létezéssel formálják a teret vagy a tér formálja, alakítja a vonalat [...]”⁴

A vonalnak Forrai több kiállítást is szentelt már, ezek közül az első nagyobb, a 2014-ben rendezett *A vonal alatt* című volt az Artus Stúdió galériájában.⁵ 2020 őszén *A vonal* címmel nyílt egyéni tárlata a Négyzsoba Galériában, ahol egy fizikai és a virtuális térbe állított makett segítségével értelmezte újra a vonalat, az értelmezésben felkért teoretikusok, művészek, tervezők, költők működtek közre.⁶ Forraiban már itt megfogalmazódott, hogy vonalait a papíron kívül más anyagokon is továbbbrazolja. „*A vonal bárhol megrajzolható, rajzolódik is a mindennapjaink során, jelen esetben a Négyzsoba Galéria tere is »csupán« egy szemléltetőeszköz, a vonal bárhol megrajzolható mindennapjaink során: életutunkban, útvonalainkban. A »bárhol«, porcelántárgyakon folytatódik, a vonal következő fejezete ezen az anyagon rajzolódik tovább.*”⁷

A grafikus felvetése – térbe írni a vonalat, avagy a dimenzióváltás – következetes lépés a magát és jelrendszerét strukturálisan építő alkotó számára. A porcelán mint

anyagválasztás, annak papírt idéző fehérsége, máztól függően csillogása vagy mattsága is kínálja magát. A porcelán esetében a technológia az, ami megnehezíti a folyamatokat, nem is a tárgykészítés során – hiszen ezért is kérte közös munkára Forrai Kondor Editet –, hanem a dekorálás, konkrétan a „vonalmazás” műveletében. A porcelán kézi festése gyakorlott kezét igényel még egy grafikus esetében is, különösen az olyan precíz elemeknél, mint Forrai vonalai. A mázas égetés után felvitt dekormatrica alkalmazása, illetve be- és ráégetése, viszont lehetővé teszi a porcelántárgyak pontos, mértani elemekkel való díszítését.

Dekorálás és díszítés – önkéntelenül is ezeket a szavakat használom, mert a porcelánhoz társított szimbolikus jelentésrétegek a mai napig magukban hordozzák a törekeny, hófehér, barokk-rokoko formaadású tárgyak emlékképeit, melyeket gazdagon díszítettek, máz felett aprólékos, színes festéssel és aranyozással. Legalábbis Európában, ahol 1708-ig a kínai eredetű porcelán rendkívül értékes, egzotikus és titokzatos anyag volt, sőt a porcelánból készült tárgyak privilegizált és fetisizált státusszimbólumnak számítottak, amelyeket aranyárban mértek, innen ered korabeli elnevezésük, a „fehér arany”.⁸ Ezt a képet írta felül az ipari forradalom, a porcelán ipari, majd gépesített nagyipari gyártása és a kézi dekorálást felváltó grafikai, transzfereljárások alkalmazása.

Kondor Edit és Forrai Ferenc tárgyai: egy kerek tál, egy hosszúkás, lekerekített sarkú kínálótál vagy tálca és egy egyszerű, nyújtott hengeres testű váza, behajló szájpereccel. Fehér színűek, enyhén fényes mázzal borítottak, rajtuk matt, fekete dekormatricával egy körülbelül egy centiméter vastag fekete vonal, amely nem halad keresztül a tárgyak átlóin, csupán elkezdődik, és egy ponton, a tárgyak egy-egy jól látható, jól elhelyezett

FORRAI Ferenc – KONDOR Edit: Tálca – Tóth Réka Ágnes-ideézetel: „Írányaid elnyújtott egyenesek” (a tálca aljának részlete) | Ferenc FORRAI – Edit KONDOR: Tray – with a quotation from Réka Ágnes Tóth: ‘Your directions are extended straight lines’ (detail of the bottom of the tray) | 2020, porcelán, dekormatrica, sorszámozott, 33,5x9,5 cm
Fotó: Forrai Ferenc

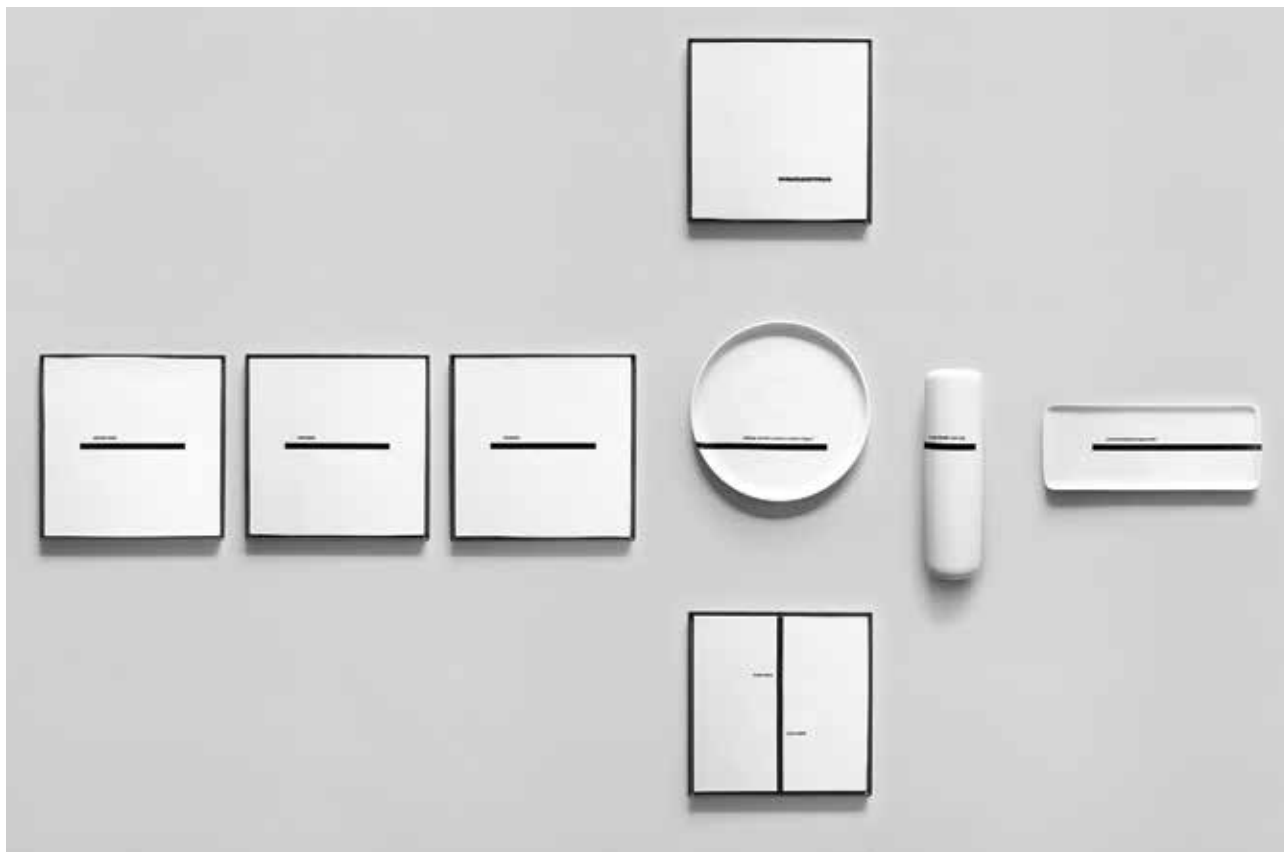
részen vége szakad. A tál és a tálca esetében a vonal útja a felhajló peremek alá vezet, majd eltűnik. A vonalakat a Forraira igen jellemző versidézetek egészítik ki, melyek a tárgyak által szinte lemodellezik azokat a téri helyzeteket, amelyekről szólnak.

E tárgyak megjelenése a porcelántörténet későbbi fejezeteit idézi fel. Eszünkbe juthat róluk az orosz avantgárd művészet konstruktivista és szuprematista irányzata, Kazimir Malevics (1878–1935) porcelántárgyai, emblemikus félcsészéje és szögletes teáskannája,⁹ valamint Nyikolaj Szujetyin (1897–1954) és Ilja Csanjnyik (1902–1929) hozzájuk tervezett és festett (!) karakteres mintái.¹⁰

A grafika és a porcelán találkozásának kevésbé sikeres korszakáról tudósítanak az államszocialista Magyarország központosított kerámia- és porcelángyáraiban készült asztali készletek és a hozzájuk tervezett, sőt rájuk kényszerített dekorminták. Az államosított gyárakban ritkán vezettek be a gyártásba új tervezésű formákat. A meglévő készleteket különböző dekorokkal hozták forgalomba részben azért, hogy a vásárlók azt érezhessék, hogy egyéni ízlésük szerint választanak otthonukba porcelánt. A különböző mintákkal díszített szervizek a bőséges választék hamiskás érzetét keltették. A mintákat

dekormatricák formájában égették alacsony hőfokon a tárgyakra. Ezek grafikai minősége igencsak eltérő volt, sokszor a letisztult, funkcionális formákat teljesen felülírták a színesen harsogó minták. Kivételes volt az az eset, amikor a formák alkotója a dekort is megtervezhette. A leggyakrabban ezek a feladatok szétváltak, ezzel eleve aláásva a tárgye gyüttés harmonikus megjelenését. Gazdasági szempontból a mintás porcelántárgyakat drágában lehetett kereskedelmi forgalomba hozni, mint a fehérárut; a piaci érdek tehát a hiánygazdálkodás évtizedeiben is felülírta a tervezők intencióit – akik a leggyakrabban eleve dekor nélkül, hófehéren tervezték meg tárgyaikat –, és részben a fogyasztói igényeket is.

Kondor Edit formáinál Forrai Ferenc grafikái nem elvesznek, hanem sokkal inkább hozzátesznek a tárgyakhoz. A vonalak izgalmas elhelyezkedése kiemeli a formák íveit, az egyszerű, letisztult sziluetteket. A fekete kontrasztja pedig egyenesen éterivé magasztalja a porcelán fehérségét, kiemelve ezzel esszenciáját – ha tetszik: a matéria lelkét. A vonal ezzel együtt testet, téri kiterjedést és új anyagi minőséget kap. A tál, a tálca és a váza Forrai intenciójában elvesztik gyakorlati-használati funkciójukat, autonóm, művészi célokkal létrehozott objektékké, konceptuális művekké alakulnak.

FORRAI Ferenc – KONDOR Edit: A vonal. Porcelán tárgysorozat (táblaképek, tál, váza, tálca) | Ferenc FORRAI – Edit KONDOR:

The line. Series of porcelain objects (panel pictures, dish, vase, tray)

2020, porcelán, dekormatrica, vaskeretben, sorszámozott

Fotó: Forrai Ferenc

Ezt a gesztust erősíti, hogy a tárgykollekció limitált darabszámban készült el.

A tárgyak funkcionális átalakulása a kooperáció másik szériájában rejtettebben jelenik meg. Sötét vaskeretekbe helyezett, szabályos négyzet alakú, öntöttporcelán táblák, rajtuk néha az ismert vastagságú és megjelenésű, matt vonalmatrica, néhol a távolság függvényében vonallá összeálló betűk. A keskeny táblák a falon elhelyezve, alig távolodnak el annak síkjától. Mit is látunk? Hány dimenzióban járunk? A vonalak mellett megjelenő

FORRAI Ferenc – KONDOR Edit: TÁVOLRÓLEZEGYVONAL. Táblakép
Ferenc FORRAI – Edit KONDOR: FROM FARAWAY THIS IS A LINE. Panel picture
2020, porcelán, dekmatrix, vaskeretben, sorszámozott, 29x29 cm
Fotó: Forrai Ferenc

szövegek segítenek az értelmezésben: optikai illúziókat, téri és grafikai gegeket kapunk. Egy vonal szemből, előlről és felülről nézve is egy vonal, innen és onnan nézve is egy biztos pont – némi képzavarral élve. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy az anyagváltás nem jár minőségvesztéssel. Ugyanolyan élményt adnak a porcelántáblák, mintha egy másik Forrai-művet látnánk papíron vagy a falra kasírozva.

A táblaképsorozat is magában hordoz egy előzményt a magyar kerámiaművészet történetéből. 1981-ben „Vonal” címmel nyílt tematikus, csoportos kiállítás, ahol tíz keramikus dolgozta fel a vonalat.¹¹ A katalógusban megjelent írások – Forraihoz hasonlóan – meghökkenítő mélységben és sokféleségben vallanak a vonalról.¹² Két műegyüttes pedig releváns és izgalmas párhuzamba állítható Kondor Edit és Forrai Ferenc tárgyaival. Probstner János (1943–2022) porcelántábláin egy-egy vonalat húzó ceruza jelenik meg fizikai valójukban. Lőrincz Győző *Meditáció a vonalról* című mértani idomait pedig a rajtuk át- és keresztülhaladó vonalak teszik még plasztikusabbá, értelmezhetőbbé, láthatóbbá. A láthatóvá, a tapinthatóvá tétel, az autopszia és a meditáció, a csendes szemlélődés a tárgyak anyagiságán napjaink dematerializálódó világában – mindezek avatják igazán különlegessé Forrai Ferenc és Kondor Edit porcelánműveit.

NOVÁK Piroska

design- és művészettörténész

1. Egy művész, Egy designer csoportos kiállítás. Faur Zsófi Galéria (1114 Budapest, Bartók Béla út 25.), 2020. december 8. – 2021. február 24. Kiállítók: Forrai Ferenc – Kondor Edit, Horváth Lóczy Judit – Horn Enikő / ENIHORN, Benyovszky-Szűcs Domonkos – Horányi Kinga / IKIKI, Matzon Ákos – Cako Kinga / CAKO, Harasztý István Édeske – Edőcs Márta, Romvári Márton – Zai Viktória, Dobos Tamás – KAZA, Gábor Áron – G. Heller Szusza, Katerina Belkina – Tóth Zoltán, Gáti György – Karsay Judit.

2. Massimo Montanari: *Éhség és bőség. A táplálkozás európai kultúrtörténete*. Kövendi Katalin (ford.). Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1999, 1996 [1993].

3. Góg Angéla: *A vasárnapi ebéd*. Hybridart Space (1052 Budapest, Galamb u. 6), 2017. október 8. – október 15.

4. Forrai Ferenc: *Vonal-gondolatok. Gondolatok, amiket most csak úgy...* Kézirat. 2023.

5. Uő: *A vonal alatt*. Artus Stúdió (1116 Budapest, Sztregova u. 7.), 2014. szeptember 23. – október 12.

6. A kiállítás részleteit lásd Forrai Ferenc weboldalon: https://forraiferenc.hu/munka/a_vonal – Hozzáférés: 2023. január 31.

7. I. m. (lásd 4. jegyzet).

8. Az európai porcelán történetének kulcsfontosságú dátuma, fordulópontja: 1708. Ekkor fedezte fel két arkanista, Johann Friedrich Böttger és Ehrenfried Walther von Tschirnhaus, a porcelán anyagának legfőbb összetevőjét, a kaolint, amelyhez földpátot és kvarcot adagolva a kínai porcelánnal közel azonos anyagot kaptak. Böttger és Tschirnhaus megbízója, II. Erős Ágost szász választófejedelem és lengyel király – aki szenvedélyesen gyűjtötte a kelet-ázsiai porcelánokat – 1710-ben alapította meg Európa első keményporcelán-manufaktúráját Meissenben (Albrechtsburgban).

9. Kazimir Malevics: Szuprematista teáskészlet (teáskanna fedéllel és

félcsészé), Lomonoszov Porcelángyár, Szentpétervár, 1923 (formaterv), Ermitázs Múzeum, ltsz. M3-C-2114 és M3-C-2117. Források: <https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/10.+porcelain%2c+faience%2c+ceramics/525398>

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/10.+porcelain%2c+faience%2c+ceramics/525401> – Hozzáférések: 2023. január 31.

10. Lásd Szujetyin és Csasnyik dekorterveit Malevics félcsészéin az Ermitázs Múzeum gyűjteményében, ltsz. M3-C-2119, M3-C-2120 és M3-C-2121. Források: <https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/10.+porcelain%2c+faience%2c+ceramics/525403>

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/10.+porcelain%2c+faience%2c+ceramics/525404>

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/10.+porcelain%2c+faience%2c+ceramics/525405> – Hozzáférések: 2023. január 31.

11. „Vonal” csoportos kiállítás. Fővárosi Tanács Óbuda Galériája (1033 Budapest, Fő tér 1.), 1981. július 28. – augusztus 20. A kiállítást rendezte: Keserű Katalin. Kiállítók: Borsódy László, Geszler Mária, Kádasi Éva, Kovács Gyula, Lőrincz Győző, Orbán Katalin, Pázmándi Antal, Probstner János, Szalai László és Thury Levente.

12. Attalai Gábor: Előszó és katalógusszövegek. In: *10 keramikus művész [sic] „Vonal” c. kiállítása*. Kiállítási katalógus. HUNGEXPO, Budapest, 1981. A teljes katalógus elérhető online az Arcanum Digitális Tudománytárban, valamint a Design DigiTár – Iparművészeti archívumban. Források: https://adt.arcanum.com/hu/view/MuveszetiKatalogusok_1981_10_keramikus_004_029/?query=K%C3%A1dasi%20%C3%89va&pg=26
<https://bu.hu.museum-digital.org/object/561163> – Hozzáférések: 2023. január 31.

Balaton + Retro. Reklám és propaganda az ideális nyaralás szolgálatában 1930–1988. A Művészetek Háza Veszprém tárlatán a látogatók plakátokon, reklámanyomtatványokon keresztül ismerhetik meg, hogy a harmincas évektől a nyolcvanas évekig tartó időszakban hogyan csábították a Balatonhoz a pihenni vágyókat. A *Várgaléria* termeiben közel 50 plakát látható, köztük a mára klasszikussá vált IBUSZ-, Mahart- és Malév-sorozatok és a hetvenes években népszerűvé vált üdítőitalok reklámjai. A *Magtár* emeletén a Balaton partján játszódó nyolcvanas évekbeli filmek plakátjai között nosztalgizhatnak az érdeklődők. A 2023. május 14-ig látogatható kiállítás a VEB2023 Veszprém–Balaton Európa Kulturális Fővárosa támogatásával valósult meg. A tárlathoz Burgolits Edit ötvös egyedi, megvásárolható ékszerkollekciót tervezett.

Fotó: Művészetek Háza Veszprém

Virtuális kollekciót hozott létre a NATI 100% PURE IDEA divatmárka. Gyulai Natália ruhatervező iparművész és munkatársai több száz teljesen egyedi színvariációs szettet terveztek meg, amelyek ez évben lesznek megvásárolhatók a virtuális térben és a későbbiekben a tervező honlapján. A kombinációk közötti döntést virtuális 3D modellek és mozgó animáció segítik. A METALOVEJACKET projekt

ötletgazdája Manunta Melinda 3D digital tailoring artist, a web3-fejlesztő és projektmenedzser Varga Péter. A szett alapanyaga puha tapintású, teljesen vízlepergető, vatelinnal steppelt és bélelt. A hazai designpiacon újító módon kínált kollekció darabjai: LOVE Jacket, szívintarziás signature steppelt hosszú kabát, ki-be fordítható LOVE Gigamegashopper bevásárlótáska és e kettő kiegészítője, a LOVE sál.

Fotó: Gyulai Natália

Együtt a város – 150 éve. Budapesti Tavasz Fesztivál. Idén az elfogadás és a nyitottság élményét ígéri a főváros kulturális rendezvénysorozata. Az április 20-tól május 2-ig tartó programsorozat több mint ötven, műfajokon átívelő összművészeti programmal és jubileumi élménnyel várja az érdeklődőket. A fesztivál egyik kiemelt rendezvénye a *BINÁLÉ* – *QUEERING DEMOCRACY*.

Nemzetközi digitális művészeti szemle lesz. A kiállítás nemzetközi és hazai művészek immerzív digitális alkotásait mutatja be a margitszigeti Kristály Színtér kulturális és közösségi terében.

Secreto – Titok. Kortárs magyar ékszerkiállítás Valenciában. Minden második évben rendezi meg a Valenciái Művészeti és Design Egyetem (EASD Valencia) a kortárs ékszereket bemutató *Olvadás* című nemzetközi eseményt. Idén többek között 12 magyar alkotó egy közös kiállításon mutatja be 2023. április 27. és 30. között a kulturális városban műveit. A különleges tárlat a magyar narratív ékszer rejtett titkait fedi fel a látogatóknak. Kiállító művészek: Börcsök Anna, Dávid Attila Norbert, Égi Marcell, Fábíán Veronika, Harsány Patrícia, Huber Kinga, Király Fanni, Roskó Mária, Tengely Nóra, Tóth Zoltán, Varga János Gábor és Vékony Fanni. Helyszín: Valencia, Melting Point. A képen Börcsök Anna *Secreto* – *Titok* sorozatának egyik alkotása.

Fotó: Szentesi Balázs Imre

Időutazás – Oláh Sándor ötvös-művész kiállítása még április 14-ig látogatható. A B32 Galéria és Kultúrtér Trezor Galériájában megtekinthető tárlat az Opera-

ház eredeti klasszicista csillárszerkezetének újjászülésétéről mesél. „2021-ben kértek fel a Magyar Állami Operaház központi nagycsillárjának restaurálási és rekonstrukciós munkáira. A 12 méter magas 4 méter átmérőjű világítótestet Ybl Miklós korabeli tervei alapján, az eredeti koncepció szerint ismét felfelé álló karokkal alkottuk újra. [...] A robusztus acélvázra a fényvetőkön és a 64 db hutaüveg búrán túl különféle technológiával készült sárgaréz és acélelemtet szereltünk fel: 675 db fémm nyomott, 520 db esztergált idomot, 128 db hajlított csövet, 1246 db öntvényt és 2132 db csavart, összesen: 4149 db alkatrészt. A csillár teljes súlya: 2,53 tonna” – tudjuk meg a művésztől. A képen Oláh Sándor látható a rekonstruált csillárral.

Fotó: Zsila Sándor – Jókúti György – Tóth Máttyás

Tarsolylemezek – A honfoglaló elit kincsei. A szentendrei Művészeti Malomban 2023. április 14-től megtekinthető tárlat előzménye a Magyar Nemzeti Múzeum azonos című kiállítása. Az elmúlt évtizedekben számos feltárást végeztek a régészek a kutatás számára eddig ismeretlen területeken is. A Ferenczy Múzeumi Centrum is több új, honfoglalás kori temetőből előkerült leletanyaggal gazdagodott. A Nemzeti Múzeummal közösen megrendezett tárlaton a lemezek mellett a pátyi temető gazdag anyagából is bemutatnak több leletet. A kiállításhoz angol és magyar nyelvű katalógus is kapcsolódik,

valamint a megnyitóval egy időben háromnapos nemzetközi régészeti konferencia is kezdődik, melyen a honfoglalás korának új kutatási eredményeit foglalják össze a szakemberek, a nyelvésztől a régészeti leleteken át a történeti vonatkozásokig. A kiállítás 2023. szeptember 17-ig lesz látogatható.

Fotó: Ferenczy Múzeumi Centrum

Architectural Matters. Ezzel a címmel folytatódik a MOME Építészeti Intézetének előadás-sorozata. A kiemelkedő hazai és nemzetközi építészeket, designereket és gondolkodókat bemutató sorozat célja, hogy betekintést nyújtson az épített környezettel foglalkozó szakemberek munkájába, ezzel párbeszédet teremtve a különböző határterületek között. Az angol nyelvű előadások ingyenesek és nyilvánosak, a résztvevők közös beszélgetésre is lehetőséget nyújtanak. Többek között a Bollinger + Grohmann (DE) céget képviselő Böhm Csaba előadása hallgatható majd meg *Design workflows for a complex urban steel artwork* címmel, április 26-án.

Nemzetközi díjat nyert Rofusz Kinga grafikusművész. Rofusz *Otthon* című alkotása a bolognai gyermekkönyvvásár *BolognaRagazzi CrossMedia Award* elnevezésű díját nyerte el. A díjat 2021 óta adják át, és a kiírásra idén 30

országból 90 pályamű érkezett. A grafikusművész könyve ún. silent book: kizárólag képekkel, a vizualitás nyelvén meséli el egy régi háztól való elszakadás, majd egy új otthonra találás történetét. A kötetből a K.G.B. Stúdióban készült azonos címmel egy nyolcperces animációs film (producer: Klingl Béla). Rofusz Kinga művészetéről és a könyvről bővebben lapunk 2022/6. számában olvashat.

Hommage à Neumann. Plakátkiállítás a világhírű magyar matematikus tiszteletére. A budapesti Városháza parkban 2023. április 25. és május 15. között megtekinthető tárlat szintén a digitális művészetekbe enged betekintést. Neumann János (1903–1957) születésének 120. évfordulója alkalmából a magyar géniusz életműve előtt tisztelgő és a 21. század kihívásaira reflektáló több mint száz digitális művészeti alkotásból válogatott kiállítás a mai járókelőknek mai eszközökkel és látványvilággal tiszteleg a tudós emléke előtt.

Fotó: Kelecsényi Csilla

Az én Sisim. Gyűjtők és gyűjtemények Erzsébet királyné büvöletében. A magyarországi Erzsébet királyné kultusz központjaként működő Gödöllői Királyi Kastély kiállítását meghosszabbították, még április 10-ig látogatható. A tárlat kultúrtörténeti érdekesség, most a gyűjtők kultusztárgyait mutatja be.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2023/2

FŐSZERKESZTŐ:

Simonffy Szilvia – művészettörténész

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Dávid Katalin – művészettörténész

Dvorszky Hedvig – művészettörténész

Ernyey Gyula – designer, szaktörténész

Feledy Balázs – művészetkritikus

Mascher Róbert – designer

Mezei Gábor – belsőépítész

Ritoók Pál – művészettörténész

Schrammel Imre – keramikus és porcelántervező

Szenes István – belsőépítész

Tóth Zoltán – fémműves tervezőművész

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Antal Mariann

SZERKESZTŐK:

Szabó Emma Zsófia – művészettörténész

Veress Kinga – művészettörténész

Wehner Viola – művészettörténész

HÍRSZERKESZTŐ:

Veress Kinga

FORDÍTÓ:

Pokoly Judit

FELELŐS KIADÓ:

Nemzeti Művészeti
és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa

GAZDASÁGI VEZETŐ:

Anda Judit

Telefon: +36 20 299 0767

LAPALAPÍTÓK:

Fekete György

N. Dvorszky Hedvig

Schrammel Imre

SZERKESZTŐSÉG:

1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.

Telefon/fax/üzenetrögzítő: (+36 1) 400 7897

Szerkesztőségi asszisztens: Nagy-Bozsoky Anna

Fogadóóra: előzetes egyeztetés szerint.

E-mail-cím: magyariparmuveszet@gmail.com

Terjesztés és előfizetés: Sheleya Ila

Telefon: +36 30 708 7965

E-mail-cím: ila.sheleya@gmail.com

E szám lapzártaja: 2023. március 14.

Arculatterv: Scherer József

Grafikai tervezés: Nagy Norbert

Nyomás: VIRTUOZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.

Honlap: www.magyar-iparmuveszet.hu

facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

A folyóiratban közölt szövegek és fotók szerzői jogvédelem alatt állnak. Utánnymásuk, fénymásolóval való sokszorosításuk csak a kiadó előzetes hozzájárulásával engedélyezett.

HU ISSN 1217-839X (nyomtatott)

HU ISSN 1588-0591 (online)

Évente nyolcszor megjelenő folyóirat

Új folyam 30. – 2023/2 (április)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET AZ ALÁBBI MÚZEUMOKBAN, GALÉRIÁKBAN ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ

FISE Galéria – Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület

(1054 Budapest, Kálmán Imre utca 16.)

FUGA Budapesti Építészeti Központ (1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.)

HEFTER Galéria és Stúdió (9090 Pannonhalma, Tóthegy utca 11/A)

Írók Boltja (1061 Budapest, Andrássy út 45.)

LÁNG TÉKA Könyvesbolt (1137 Budapest, Pozsonyi út 8.)

Műcsarnok (1146 Budapest, Dózsa György út 37.)

Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota (8200 Veszprém, Vár utca 29.)

Művészetek Háza Veszprém, Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény

(8200 Veszprém, Vár utca 3–7.)

Palmetta Design és Textilművészeti Galéria

(1111 Budapest, Bartók Béla út 30.)

Ráth György-villa (1068 Budapest, Városligeti fasor 12.)

Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum

(9700 Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.)

Schrammel-gyűjtemény (9700 Szombathely, Thököly Imre utca 20.)

Szombathelyi Képtár (9700 Szombathely, II. Rákóczi Ferenc utca 12.)

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (+36 1) 489 0120, (+36 1) 212 5303

Egy példány ára: 1390 forint.

Előfizetési díja egy évre: 10 000 forint.

A lap előfizethető a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok

Alapítványa 10402166-21629389-00000000 számlaszámán

vagy a szerkesztőségtől kért postautalványon.

E számunk megjelenését

a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészet Kollégiuma

és a Magyar Művészeti Akadémia

támogatta.

MAGYAR

ÖRÖKSÉG

ANIMÁCIÓ | BELSŐÉPÍTÉSZET | BŐRMŰVESSÉG | DIGITÁLIS MŰVÉSZETEK

DIVATTERVEZÉS | IPARI FORMATERVEZÉS

KÁRPITMŰVÉSZET | KERÁMIA- ÉS PORCELÁN-MŰVÉSZET | KÖRNYEZETTERVEZÉS

LÁTVÁNYTERVEZÉS | ÖTVÖSSÉG ÉS FÉMMŰVESSÉG | TERVEZŐGRAFIKA

TEXTILMŰVÉSZET | ÜVEGMŰVÉSZET

Quodlibet

Szemadám György

képzőművész kiállítása

Pesti Vigadó

1051 Budapest, Vigadó tér 2.

www.vigado.hu

2023. március 3. – április 30.

MMA – Minden, ami művészet

MMA
MAGYAR
MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

|n|mm|n|
VIGADÓ

